

Lovforslag nr. L 146. Fremsat den 26. januar 2006 af ministeren for familie- og forbrugeranliggender (Lars Barfoed)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger og lov om skifte af fællesbo m.v.

(Pensionsrettigheders behandling ved død samt separation og skilsmisse)

§ 1

I lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbeholdtgørelse nr. 37 af 5. januar 1995, som ændret ved § 4 i lov nr. 385 af 22. maj 1996, og som senest ændret ved § 28 i lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 16 indsættes:

»§ 16 a. Ved skifte efter en ægtefælles død udtager den længstlevende ægtefælle egne pensionsrettigheder og lignende rettigheder forlods af fællesboet.

Stk. 2. Den længstlevende ægtefælle udtager endvidere forlods beløb fra kapitalpensionsrettigheder eller fra lignende rettigheder samt supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

§ 16 b. Ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring udtager ægtefællerne egne rimelige pensionsrettigheder forlods af fællesboet.

Stk. 2. Ægtefællerne udtager endvidere forlods beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgan-

gen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Stk. 3. Værdien af øvrige pensionsrettigheder indgår i delingen af fællesboet.

§ 16 c. Har ægteskabet været af kortere varighed, udtager ægtefællerne alle pensionsrettigheder forlods af fællesboet.

Stk. 2. Ægtefællerne udtager endvidere forlods beløb fra kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

§ 16 d. Skifteretten kan ved skifte af fællesboet i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring bestemme, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle, hvis

- 1) sidstnævnte ægtefælle under ægteskabet har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, og
- 2) dette skyldes, at denne ægtefælle af hensyn til familien eller den anden ægtefælle helt eller delvist har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller har arbejdet på nedsat tid.

Stk. 2. Beløbet kan højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsop-

sparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af midler fra fællesjet.

§ 16 e. Skifteretten kan ved skifte af fællesboet i anledning af separation, skilsmisse eller boson- dring bestemme, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, hvis

- 1) ægteskabet har været af længere varighed, og
- 2) der er stor forskel i værdierne af ægtefæller- nes pensionsrettigheder.

Stk. 2. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formuefor- hold og omstændighederne i øvrigt.

§ 16 f. Beløb, som en ægtefælle i medfør af §§ 16 d og 16 e skal betale til den anden ægte- fælle, betales kontant.

Stk. 2. Kan en ægtefælle ikke betale beløbet kontant uden at sælge fast ejendom eller løsøre, der er nødvendigt for at opretholde den pågæl- dendes erhverv, eller uden at blive afskåret fra at bevare eller erhverve en passende bolig, kan skifteretten, hvis forholdene taler for det, be- stemme,

- 1) at beløbet skal afdrages over en kort årrække mod passende sikkerhedsstillelse og forrent- ning, eller hvis dette ikke er muligt,
- 2) at ægtefællen i stedet skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed.

Stk. 3. Skal en ægtefælle give den anden ægte- fælle en andel af en pensionsrettighed, gives an- delen af ægtefællens kapitalpension, ratepension eller af en pension med løbende livsbetingede ydelser i denne rækkefølge.

Stk. 4. Skal en ægtefælle give den anden ægte- fælle en andel af sin kapital- eller ratepension, skal dette ske ved en deling af pensionsrettighe- den. Skal andelen gives af en pension med lø- bende livsbetingede ydelser, fastsætter pensi- onsinstituttet, hvordan dette kan ske.

Stk. 5. Stk. 2-4 kan fraviges ved aftale mellem ægtefællerne og pensionsinstituttet.

Stk. 6. Aftaler ægtefæller ved skifte af fælles- boet, at en af dem skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed, kan pensions- instituttet kræve, at ægtefællerne erklærer, at be- tingelserne for at yde kompensation efter §§ 16

d og 16 e og for valg af delingsmetode efter § 16 f, stk. 2 og 3, er opfyldt.

Stk. 7. Pensionsinstituttet kan kræve, at admi- nistrationsomkostningerne ved, at en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, afholdes af ægtefællerne.

§ 16 g. I det omfang pensionsrettigheder ikke kan udtages forlods af fællesboet efter § 16 b, skal ægtefæller udtage egne pensionsrettigheder, medmindre rettighederne kan ophæves.

Stk. 2. § 16 f, stk. 2-7, finder tilsvarende an- vendelse på pensionsrettigheder efter stk. 1.

§ 16 h. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje, jf. § 28. En sådan aftale kan også omfatte fremtidige ind- betalinger på pensionsrettigheden.

Stk. 2. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at værdien af en kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i delingen af fællesboet ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller boson- dring.

Stk. 3. § 16 g, stk. 1, og § 16 f, stk. 2-7, finder tilsvarende anvendelse.«

2. I § 23 indsættes som stk. 4:

»Stk. 4. Stk. 2 finder ikke anvendelse på pen- sionsrettigheder efter §§ 16 a -16 c.«

§ 2

I lov om skifte af fællesbo m.v., jf. lovbe- kendtgørelse nr. 725 af 23. oktober 1986, som ændret senest ved § 4 i lov nr. 447 af 9. juni 2004, foretages følgende ændring:

1. § 65, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Ved opgørelsen af bodelene medreg- nes ikke krav mellem ægtefæller efter §§ 26 og 56 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og §§ 16 d og 16 e i lov om ægteskabets retsvirknin- ger. Krav på forfaldne underholdsbidrag med- regnes ikke som aktiv i den berettigede ægtefæl- les bodel.«

§ 3

I lov om tjenestemandspension, jf. lovbe- kendtgørelse nr. 230 af 19. marts 2004, som ændret ved § 3 i lov nr. 527 af 24. juni 2005 og lov nr. 1150 af 7. december 2005, foretages følgen- de ændring:

1. Kapitel 9 affattes således:

»Kapitel 9

Pension i forbindelse med separation og skilsmisse

§ 28. Ret til ægtefællepension i henhold til kapitel 3, og § 24, stk. 4 og 6, bevares efter separation og skilsmisse efter lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

§ 29. Egenpension efter kapitel 2 og opsat pension efter § 24, stk. 1-3 og stk. 5, kan ved separation og skilsmisse deles mellem tjenestemanden og dennes ægtefælle efter lov om ægteskabets retsvirkninger.

§ 30. Finansministeren fastsætter regler om deling af pension m.v. i henhold til § 29, herunder om beregning af delingsforhold, notering af ret til deling og ophør af ret til deling m.v.«

§ 4

I lov om vederlag og pension m.v. for ministre, jf. lovbekendtgørelse nr. 273 af 20. april 2004, foretages følgende ændringer:

1. § 6 affattes således:

»§ 6. Efter separation og skilsmisse bevares ret til ægtefællepension i henhold til § 5 efter lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.«

2. § 7 affattes således:

»§ 7. Egenpension i henhold til § 5 kan ved separation og skilsmisse deles mellem ministeren og dennes ægtefælle efter lov om ægteskabets retsvirkninger.

Stk. 2. Regler fastsat af finansministeren i medfør af § 30 i lov om tjenestemandspension finder tilsvarende anvendelse ved deling af pension i henhold til stk. 1.«

§ 5

I lov om pensionering af civilt personel m.v. i forsvaret, jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 19. marts 2004, foretages følgende ændring:

1. § 2, stk. 2, affattes således:

»Stk. 2. Personer, der omfattes af denne lov, er med de afvigelser, der er fastsat i § 3 berettigede til pension og efterindtægt efter tilsvarende regler, som gælder for tjenestemænd efter kap. 2-9, samt §§ 40-44 i lov om tjenestemandspension.«

§ 6

I lov om pension til statens tjenestemænd m.v. i Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 661 af 12. august 1993, som senest ændret ved lov nr. 527 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. Kapitel 7 affattes således:

»Kapitel 7

Pension i forbindelse med separation og skilsmisse

§ 24. Ret til ægtefællepension i henhold til kapitel 2, og § 20, stk. 4 og 6, bevares efter separation og skilsmisse efter lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

Stk. 2. Egenpension efter kapitel 1 og opsat pension efter § 20, stk. 1-3 og stk. 5, kan ved separation og skilsmisse deles mellem tjenestemanden og dennes ægtefælle efter lov om ægteskabets retsvirkninger.

Stk. 3. Finansministeren fastsætter regler om deling af pension m.v. i henhold til stk. 2, herunder om beregning af delingsforhold, notering af ret til deling, ophør af ret til deling m.v.«

§ 7

Loven træder i kraft den 1. januar 2007 og finder anvendelse på separationer, skilsmisser, bosondring og dødsfald, der meddeles eller indtræder efter lovens ikrafttræden.

§ 8

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kongelig anordning helt eller delvist sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	4426
1.1.	<i>Lovforslagets baggrund m.v.</i>	4426
1.2.	<i>Oversigt over lovforslaget</i>	4427
1.2.1.	<i>Pensionsrettigheders behandling på skifte af fællesbo i tilfælde af en ægtefælles død</i>	4427
1.2.2.	<i>Pensionsrettigheders behandling på skifte af fællesbo i tilfælde af separation og skilsmisse</i>	4427
2.	Pensionsrettigheders behandling i tilfælde af en ægtefælles død	4428
2.1.	<i>Gældende ret</i>	4428
2.2.	<i>Ægtefællepensionsudvalgets overvejelser</i>	4429
2.3.	<i>Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes overvejelser</i>	4430
3.	Pensionsrettigheders behandling i tilfælde af separation og skilsmisse	4430
3.1.	<i>Gældende ret</i>	4430
3.1.1.	<i>Løbende livsbetinget pension - rentepension</i>	4430
3.1.2.	<i>Kapital- og ratepensioner</i>	4430
3.1.3.	<i>Invaliditetsydelse og efterladteydelse</i>	4431
3.1.4.	<i>Pensionsordninger, der består af både rentepension og kapital og/eller ratepension, samt pensionsordninger, der samtidig tjener flere pensionsformål</i>	4431
3.1.5.	<i>Retsstillingen for ægtefæller, der har forskellige pensionsordninger</i>	4431
3.1.6.	<i>Ægteskabslovgivningens regler om vederlagskrav, om kompensationskrav efter "urimeligt-ringe-reglen" og om skævdeling</i>	4432
3.1.7.	<i>Mulighederne for at aftale en anden behandling af pensionsrettigheder på skifte end lovens ordning</i>	4432
3.2.	<i>Ægtefællepensionsudvalgets overvejelser</i>	4432
3.2.1.	<i>Forlods udtagelse af rimelige pensionsrettigheder samt forlods udtagelse ved korterevarende ægteskaber</i>	4433
3.2.2.	<i>Fællesskabskompensation</i>	4433
3.2.3.	<i>Rimelighedskompensation</i>	4434
3.2.4.	<i>Deling af pensioner og betaling af kompensation</i>	4434
3.2.5.	<i>Ægtepagter om pensionsrettigheder</i>	4435
3.3.	<i>Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes overvejelser</i>	4436
3.3.1.	<i>Forlodsudtagelse af rimelige pensionsrettigheder samt forlods udtagelse ved korterevarende ægteskaber</i>	4436
3.3.2.	<i>Fællesskabskompensation</i>	4437
3.3.3.	<i>Rimelighedskompensation</i>	4437
3.3.4.	<i>Deling af pensioner og betaling af kompensation</i>	4437
3.3.5.	<i>Ægtepagter om pensionsrettigheder</i>	4438

4.	Konsekvensændringer	4438
4.1.	<i>Retsvirkningsloven</i>	4438
4.2.	<i>Tjenestemandspensionsloven samt tekniske og administrative forhold</i>	4438
5.	Økonomiske og administrative konsekvenser	4439
6.	Ligestillingsvurdering – lovforslagets konsekvenser for pensionsituationen mellem ægtefæller	4439
6.1.	<i>Faktiske forhold om pensionsituationen for kvinder og mænd</i>	4439
6.1.1.	<i>Forloids udtagelse af rimelige pensionsordninger</i>	4440
6.1.2.	<i>Lovforslagets kompensationsmuligheder</i>	4441
7.	Forholdet til EU-retten	4442
8.	Hørte myndigheder og organisationer m.v.	4442

1. Indledning

1.1. Lovforslagets baggrund m.v.

De gældende regler om pensionsrettigheders behandling på skifte af fællesbo i tilfælde af en ægtefælles død og i tilfælde af separation og skilsmisse findes i lov om ægteskabets retsvirkninger (retsvirkningsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 37 af 5. januar 1995 med senere ændringer. Retsvirkningsloven, som blev indført i 1925, tilsigtede ifølge motiverne ikke en ændring af den daværende retstilstand for så vidt angår pensioners behandling på skifte. Behandlingen af pensionsrettigheder var da knyttet sammen med spørgsmålet om uoverdragelighed og førte til, at pensionsordninger blev holdt uden for fællesboet. Pensionsordninger var således i almindelighed uoverdragelige, og var de undtagelsesvist overdragelige, blev de omfattet af fællesboet.

Spørgsmålet om pensions- og forsikringsrettigheders behandling på skifte har været overvejet i en længere årrække og har givet anledning til en række udvalgsarbejder m.v. Ægteskabsudvalget af 1957 afgav betænkning V i 1968, betænkning nr. 501/1968, ligesom finansministeren i 1986 nedsatte et embedsmandsudvalg, der i 1990 offentliggjorde en rapport om pensioners behandling ved separation, skilsmisse og død. Herudover nedsatte industriministeren et udvalg i 1989, der afgav betænkning i 1995, betænkning nr. 1293/1995 om fraskiltes pensionsret. Advokatrådet fremsendte i 1995 nogle lovgivningsmodeller om pensions- og forsikringsrettigheders behandling på ægtefælleskifte til Justitsministeriet. Ingen af de nævnte betænkninger m.v. med tilhørende reformforslag førte imidlertid til en ændring i lovgivningen.

På europæisk plan har pensionsrettighedernes karakter i de seneste årtier ført til særskilte regler om pensionsdeling mellem ægtefæller. Et generelt træk i udviklingen er, at det tilstræbes at udjævne forskellen mellem to ægtefælles pensionsrettigheder, enten gennem en deling af selve pensionsrettighederne eller de-

res værdi, eller ved en form for udjævning, kompensation eller skævdeling, som giver den dårligst stillede ægtefælle bedre mulighed for alderdomsforsørgelse. For så vidt angår Norden har man i Norge senest ved Stortingsmelding af 10. december 2004 meddelt, at regeringen vil vurdere reglerne i ægteskabsloven med henblik på at udarbejde praktikable regler, som i større grad indebærer, at der tages hensyn til værdien af pensionsrettigheder i forbindelse med skifte af fælleseje.

Siden retsvirkningslovens indførelse og navnlig igennem de seneste årtier er der sket en betydelig udvikling og udbygning af pensionsformerne. Kapitalpension og ratepension har vundet meget stor udbredelse både som forsikringsordninger og som pensionsopsparingsordninger i pengeinstitutter. Herudover er der opstået pensionsordninger, som indeholder elementer af såvel løbende livsbetinget pension som elementer af kapitalpension. Samtidig har familiemønstret og pensionsbilledet yderligere ændret sig som følge af kvinders stigende erhvervsfrekvens og deraf følgende stigende pengeforsørgelse og egenpensionering. Endvidere er antallet af separationer og skilsmisser steget betydeligt.

Bl.a. på denne baggrund besluttede justitsministeren i 1998 at nedsætte et udvalg, der skulle overveje behovet for en særskilt lovmæssig regulering af pensioners og forsikringsrettigheders behandling på skifte i anledning af den ene ægtefælles død og i forbindelse med separation og skilsmisse. Udvalget skulle komme med forslag til udformningen af denne regulering.

Navnlig udbygningen og udviklingen af pensionsformerne har ført til en retstilstand, der kan give anledning til tvivl eller opfattes som urimelig. Det gælder i et vist omfang ved skifte i anledning af den ene ægtefælles død og navnlig ved skifte i forbindelse med separation eller skilsmisse.

I kommissoriet for Ægtefællepensionsudvalget påpeges med hensyn til skifte af fællesbo i forbindelse med separation eller skilsmisse, at det kan opleves

som urimeligt, hvis den ene ægtefælle har en kapitalpensionsordning, der ifølge praksis skal inddrages i ligedelingen mellem ægtefællerne, mens den anden ægtefælle har en pension, der giver ret til løbende ydelser, som ifølge praksis kan udtages forlods på ægtefælleskifte. Det samme gælder tilfælde, hvor den ene ægtefælle har en pensionsordning med ret til løbende ydelser, der kan udtages forlods på skiftet, mens den anden ægtefælle slet ingen pensionsordning har.

Den 2. august 2004 blev familieretsområdet, herunder Ægtefællepensionsudvalget, overført fra Justitsministeriet til Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender.

I november 2005 afgav Ægtefællepensionsudvalget betænkning nr. 1466/2005 om ægtefællers pensionsrettigheder.

Ved afgivelse af betænkningen bestod udvalget af en formand (professor, dr. jur. Irene Nørgaard) og femten andre medlemmer, som repræsenterer for Landsorganisationen i Danmark, Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, Den Danske Dommerforening, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Finansministeriet, Foreningen af Statsamtsjurister og Foreningen af Statsamtænd, Forsikring og Pension, Akademikernes Centralorganisation, Advokatrådet, Finansrådet, Socialministeriet (herunder Ligestillingsafdelingen), Dansk Arbejdsgiverforening, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen og København og Frederiksberg Kommuner, Økonomi- og Erhvervsministeriet og Justitsministeriet.

Betænkningen indeholder to lovudkast – udkast til ændring af retsvirkningsloven i forbindelse med skifte i tilfælde af den ene ægtefælles død eller skifte i tilfælde af separation og skilsmisse og udkast til lov om ægtefællepension (revision og modernisering af lov om enkepension, jf. lov nr. 102 af 14. marts 1941). I begge tilfælde er der afgivet dissens.

Lovforslaget bygger på betænkningen og de høringsvar over betænkningen, som Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender har modtaget, jf. herved nedenfor pkt. 8.

Der er endvidere på baggrund af udvalgets betænkning samtidig af ministeren for familie- og forbrugeranliggender fremsat forslag til lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

1.2. Oversigt over lovforslaget

Lovforslaget indebærer en særskilt lovregulering af pensionsrettighedens behandling på ægtefælleskifte i tilfælde af en ægtefælles død eller i tilfælde af separa-

tion og skilsmisse. Hidtil har behandlingen af disse rettigheder beroet på en fortolkning af § 15, stk. 2, i lovbekendtgørelse nr. 37 af 5. januar 1995 om ægteskabets retsvirkninger med senere ændringer (retsvirkningsloven), som indeholder en regel om særlige personlige rettigheder, der ikke umiddelbart lader sig indpasse i systemet om formuefællesskab og ligedeling.

Er der tale om skifte i tilfælde af den ene ægtefælles død, kan længstlevende ægtefælle efter retspraksis udtage næsten alle sine pensions- og forsikringsrettigheder forlods, dvs. uden at de skal indgå i ligedelingen med den anden ægtefælles arvinger. Er der tale om skifte af fællesbo i tilfælde af separation og skilsmisse, er udgangspunktet ifølge retspraksis, som senest har fundet udtryk ved to højesteretsdomme fra 1998, at kapitalpensioner og ratepensioner indgår i ligedelingen mellem ægtefæller på skifte, mens retten til løbende livsbetingede pensionsydelse som hovedregel ikke indgår i delingen, men udtages forlods af den pensionsberettigede ægtefælle. Højesteret har udtalt, at en eventuel ændring af retstilstanden bør afvente resultatet af Ægtefællepensionsudvalgets arbejde. Nærmere om gældende ret nedenfor under pkt. 2.1. og 3.1.

1.2.1. Pensionsrettighedens behandling på skifte af fællesbo i tilfælde af en ægtefælles død

Forslaget bygger på en videreførelse af den ægtefællevenlige tendens, der har præget udviklingen igennem de senere år, og som harmonerer med en afvejning af længstlevende ægtefælles interesser over for førstafdøde ægtefælles arvingers interesser.

Forslaget til pensionsrettighedens behandling i tilfælde af en ægtefælles død behandles nærmere nedenfor i pkt. 2.

1.2.2. Pensionsrettighedens behandling på skifte af fællesbo i tilfælde af separation og skilsmisse

Forslaget bygger på en afvejning af to i princippet modsatte hensyn. *Det familiepolitiske hensyn* taler primært for, at pensionsrettigheder behandles som "traditionel" formue, og at der således sker en ligedeling af sådanne rettigheder, når ægtefæller skal skifte deres fællesbo. *Det pensionspolitiske hensyn* taler primært for, at ægtefæller udtager deres egne pensionsrettigheder forlods, når fællesboet skiftes. Derved understøttes pensionsformålet – aldersforsørgelse af den egenpensionsberettigede.

Lovforslaget indebærer, at ægtefæller på skifte i tilfælde af separation og skilsmisse kan udtage egne rimelige pensionsrettigheder forlods. Dette indebærer, at værdien af en rimelig ordning ikke indgår på skiftet

mellem ægtefællerne, selv om ordningen er omfattet af formuefællesskabet. Har en ægtefælle pensionsrettigheder, der har præg af ekstra opsparing, skal værdien af den ekstra opsparing derimod deles.

Det foreslås endvidere, at der ikke skal ske deling af pensionsrettigheder ved korterevarende ægteskaber. Med udgangspunktet om forlodsudtagelse af rimelige pensionsrettigheder er der primært tale om varetagelse af et pensionspolitisk synspunkt. For at opnå en mere balanceret afvejning af de to overordnede hensyn foreslås derfor to afgrænsede muligheder for, at den pensionsmæssigt dårligst stillede ægtefælle kan få kompensation fra den anden ægtefælle.

Den ene kompensationsmulighed – *fællesskabskompensation* – gør det muligt for ægtefæller under ægteskabet at indrette sig, som de finder bedst af hensyn til familien uden samtidig at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser. Har en ægtefælle under ægteskabet foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig ordning for den pågældende, f.eks. fordi vedkommende har været på deltid eller på orlov af hensyn til familien, kan den anden ægtefælle blive pålagt at betale et beløb til den pågældende som kompensation for den manglende pensionsindbetaling. Det foreslås, at kompensationsbeløbet højst kan udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af fællesejemidler.

Den anden kompensationsmulighed – *rimelighedskompensation* – er en opsamlingsbestemmelse, der har til formål at forhindre, at en ægtefælle stilles pensionsmæssigt urimeligt efter et længerevarende ægteskab. Formålet er at sikre, at en ægtefælle, der enten slet ikke har en pensionsordning eller kun har en beskeden ordning, efter et længerevarende ægteskab ikke bliver stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, fordi den anden ægtefælle har pensionsrettigheder, der kan udtages forlods på skifte efter forslagets udgangspunkt herom. Muligheden foreslås kun anvendt, hvor der er stor forskel på værdien af ægtefællernes pensionsrettigheder.

Lovforslaget indeholder herudover en nærmere regulering af, hvordan en eventuel deling af en pensionsordning (der overstiger, hvad der må anses for rimelig) skal ske, eller hvordan et kompensationsbeløb skal afregnes til den anden ægtefælle. Ejeren af pensionsordningen har ret til at udtage hele sin ordning mod at betale den anden ægtefælle vedkommendes andel kontant, eller ved at beløbet afregnes som led i fællesboets deling.

Ejerægtefællen har efter forslaget imidlertid også en pligt til at udtage pensionsordningen, som dog modificeres, hvis der ikke er andre aktiver i boet, eller hvis dette vil stille vedkommende urimeligt. I sådanne tilfælde kan der træffes bestemmelse om afdragsvis betaling, og hvis dette heller ikke er muligt, kan det bestemmes, at ikke-ejerægtefællen sikres en del af ejerægtefællens pension.

Efter forslaget vil der kun undtagelsesvist blive tale om, at en ægtefælle skal sikres en andel af den anden ægtefælles løbende livsbetingede pensionsydelse, der er eller har været led i et ansættelsesforhold. Har ejerægtefællen en kapitalpension, skal beløbet først gives som en andel i denne ordning. Derefter skal beløbet gives ved hjælp af en ratepension, og kun som en sidste mulighed skal der kunne betales ved hjælp af en løbende livsbetinget ordning, der er eller har været led i et ansættelsesforhold. Som det overvejende udgangspunkt bør udlægget ske i eventuelle privattegnede kapital- eller ratepensionsordninger.

Skal andelen gives ved hjælp af en løbende livsbetinget ordning, er det pensionsinstitutet, der fastsætter, hvordan dette skal ske, ligesom pensionsinstitutet kan pålægge ægtefællerne at betale administrationsomkostningerne forbundet med dette.

Det foreslås endvidere, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at værdien af en kapital- og ratepensionsordning skal indgå i delingen som hidtil på separations- og skilsmissekifte.

Forslaget til pensionsrettigheders behandling i tilfælde af separation eller skilsmisse behandles nærmere nedenfor i pkt. 3.

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2007.

2. Pensionsrettigheders behandling i tilfælde af en ægtefælles død

2.1. Gældende ret

Hvis en efterlevende ægtefælle vælger – eller er forpligtet til – at skifte straks ved den anden ægtefælles død, afgøres behandlingen af efterlevendes egne pensions- og forsikringsrettigheder af bestemmelsen i retsvirkningslovens § 15, stk. 2. Bestemmelsen lyder:

”På rettigheder, som er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, får reglerne om formuefællesskab dog kun anvendelse i den udstrækning, hvori det er foreneligt med de for disse rettigheder særlig gældende regler.”

Afgørende for om en rettighed er en ”§ 15, stk. 2-rettighed” er, om den er uoverdragelig eller i øvrigt af

personlig art. Bestemmelsen omhandler således ret-tigheder, der ikke umiddelbart lader sig indpasse i sy-stemet om formuefællesskab og ligedeling.

Den efterlevende ægtefælle kan i medfør af § 15, stk. 2, forlods udtage alle de pensionsordninger, som heller ikke skal deles på et skifte i anledning af separation eller skilsmisse, f.eks. retten til løbende livsbe-tingede ydelser, jf. nærmere nedenfor under pkt. 3.

Selvom kapital- og ratepensioner normalt i dag skal deles på et skifte i anledning af separation og skilsmisse, kan den efterlevende ægtefælle efter retspraksis også udtage sine egne størrelsesmæssigt rimelige kapital- og ratepensionsordninger, uden at de skal indgå i delingen med førstafdøde ægtefælles arvinger. Dette gælder efter nyere retspraksis (UFR 2002.1849H) også private kapital- eller ratepensioner oprettet uden tilknytning til et ansættelsesforhold. Det er derimod stadig uafklaret, hvordan den efterlevende ægtefælles egne pensioner, der allerede er udbetalte, skal behandles på skifte.

Skal der ske deling af et uskiftet bo mellem længstlevende ægtefælle og førstafdødes børn, mens længstlevende lever, kan den efterlevende ægtefælle udtage sine egne ikke udbetalte pensionsrettigheder i samme omfang, som når boet efter førstafdøde skiftes straks. Derimod er det tvivlsomt, hvad der skal ske med ordninger, der er udbetalt inden skifte af et uskiftet bo og længstlevendes kapitalpensionsordninger, der er udbetalt før førstafdødes død. De gældende regler om pensionsrettigheders behandling i tilfælde af en ægtefælles død er behandlet mere indgående i betænkningens kapitel 6.

2.2. Ægtefællepensionsudvalgets overvejelser

Ægtefællepensionsudvalget har ved sine overvejelser taget udgangspunkt i en afvejning af hensynet til længstlevende ægtefælle over for hensynet til førstafdøde ægtefælles arvinger.

Udvalget har fundet, at der er et betydeligt hensyn at tage til den længstlevende ægtefælle, som ved sin ægtefælles død ofte vil have vanskeligt ved at opretholde den hidtidige levestandard, hvis der i vid udstrækning skal afleveres formue til den førstafdøde ægtefælles arvinger. Heroverfor står hensynet til førstafdødes livsarvinger – dvs. børn eller børnebørn m.fl. – og særligt deres forsørgelsesbehov, som navnlig forekommer beskyttelsesværdigt, når de er mindreårige. Desuden kan livsarvingerne – selv om pensions- og forsikringsordninger ikke er arv, men primært tjener forsørgelsesformål – have et ønske om at få andel i det, deres afdøde far eller mor efterlader sig, som udtryk for den tætte forbindelse mellem dem.

Dette behov kan være særlig udtalt, når børnene ikke har et tilsvarende tæt forhold til faderens eller moderens efterlevende ægtefælle, hvilket især kan være tilfældet for særbørn. Endelig kan der være et hensyn til førstafdødes ønske om, hvorledes ægtefællernes formue skal fordeles, når den første af ægtefællerne dør.

Det har været udvalgets opfattelse, at afvejningen bør falde ud til fordel for den efterlevende ægtefælle, idet udvalget finder, at den ægtefællevenlige holdning og tendens ved skifte i anledning af en ægtefælles død er velbegrunderet og bør fortsættes.

Udvalget har således foreslået, at den længstlevende ægtefælle på skifte med førstafdøde ægtefælles arvinger forlods skal være berettiget til at udtage sine egne pensionsrettigheder og lignende ordninger, der tjener pensionsformål. Reglen bør efter udvalgets opfattelse gælde alle typer af egne ordninger, der indbetales til, oprettes eller bliver udbetalt efter bestemmelse i afsnit I i lovbekendtgørelse nr. 824 af 25. august 2005 om beskatningen af pensionsordninger m.v. med senere ændringer (pensionsbeskatningsloven). Heller ikke den skattemæssige behandling bør som udgangspunkt være afgørende for, om en ordning kan udtages forlods.

Konsekvensen af udvalgets forslag vil være, at længstlevende ægtefælle eksempelvis vil være berettiget til forlods at udtage:

- Tjenstemandspensioner – herunder ægtefællepension i henhold til tjenstemandspensionsloven og lignende offentlige tilsagnsordninger,
- alle typer arbejdsmarkedspensioner i pensionskasser, i livs- og pensionsforsikringsselskaber og i pengeinstitutter,
- alle typer individuelt oprettede eller videreførte ordninger i pensionskasser og i livs- og pensionsforsikringsselskaber,
- kapital- og ratepensioner samt indekskontrakter i pengeinstitutter,
- selvpensioneringskonti,
- ATP,
- Den særlige Pensionsopsparing,
- den supplerende arbejdsmarkedspension for førtidspensionister,
- Lønmodtagernes Dyrtidsfond,
- den statslige supplerende understøttelsesordning, efterløn,
- tilsvarende udenlandske ordninger.

Udvalget har endvidere foreslået, at retten til forlods udtagelse yderligere skal omfatte længstlevendes udbetalte kapitalpensionsopsparings- og kapitalforsikringsordninger. Efter udvalgets forslag er det en betingelse, at kapitalen ikke må anses som forbrugt,

og at dette kan godtgøres. Retten til forlods udtagelse foreslås også at gælde surrogater, f.eks. værdipapirer og fast ejendom købt for pensionsmidlerne, samt indtægter af og værdistigning på pensionsmidlerne eller surrogater herfor.

Om udvalgets overvejelser henvises til betænkningens kapitel 11.

2.3. Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggenders overvejelser

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggenders er enig i, at hensynet til den efterlevende ægtefælle er tungtvejende, og at en afvejning bør falde ud til fordel for denne. Dette skyldes hensynet til den længstlevende ægtefælles forsørgelse og det beskyttelsesværdige i ønsket om at opretholde det hidtidige hjem og den hidtidige levestandard i videst muligt omfang. Hertil kommer, at de fleste børn ved førstafdøde ægtefælles død er voksne, og at det på denne baggrund er rimeligt som udgangspunkt at lade deres behov vige for den længstlevende ægtefælles behov.

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggenders kan derfor tilslutte sig forslaget fra Ægtefællepensionsudvalget, hvorved en efterlevende ægtefælle på skifte med førstafdøde ægtefælles arvinger forlods er berettiget til at udtage sine egne pensionsrettigheder og lignende ordninger, der tjener pensionsformål. Adgangen til forlods udtagelse bør som foreslået af Ægtefællepensionsudvalget omfatte længstlevendes udbetalte kapitalpensionsopsparings- og kapitalforsikringsordninger, hvis kapitalen ikke må anses som forbrugt, og hvis dette kan godtgøres. Endelig er ministeriet enig i, at den efterlevende ægtefælle også forlods bør udtage surrogater, f.eks. værdipapirer og fast ejendom købt for pensionsmidlerne, samt indtægter af og værdistigning på pensionsmidlerne eller surrogater herfor.

Der henvises til lovforslagets § 16 a og bemærkningerne hertil.

3. Pensionsrettigheders behandling i tilfælde af separation og skilsmisse

3.1. Gældende ret

Ved separation og skilsmisse følger det af retsvirkningslovens bestemmelser om formuefællesskab, at ægtefæller skal ligestilles deres fælleseje.

Spørgsmålet om pensioners behandling følger af en fortolkning af retsvirkningslovens § 15, stk. 2, som er gengivet ovenfor under pkt. 2.1. Ifølge retspraksis er udgangspunktet, at kapitalpensioner og ratepensioner indgår i ligestillingen, mens retten til løbende livsbe-

tingede pensionsydelse som altovervejende hovedregel udtages forlods af den pensionsberettigede ægtefælle. Retspraksis har senest fundet udtryk i 2 domme fra Højesteret: UfR 1998.717H og UfR 1998.79H.

Afgørende for, om en pensionsrettighed kan holdes uden for ligestillingen mellem ægtefællerne, er efter § 15, stk. 2, om den er "uoverdragelig eller i øvrigt af personlig art". Pensionsrettighedens formål – aldersforsørgelse – er således efter gældende ret ikke afgørende for delingssspørgsmålet.

Nedenfor i pkt. 3.1.1. – 3.1.4. beskrives behandlingen af de forskellige pensionstyper. I pkt. 3.1.5. beskrives retstilstanden for ægtefæller med forskellige pensionstyper, og i pkt. 3.1.6. beskrives ægtefællers muligheder for efter ægteskabslovgivningens gældende regler at opnå en form for kompensation for en eventuel pensionsmæssig ulighed i forbindelse med delingen af pensionsrettigheder på skifte. Endelig beskrives i pkt. 3.1.7. ægtefællers muligheder for at aftale en anden behandling af pensionsrettigheder på skifte.

3.1.1. Løbende livsbetinget pension – rentepension

Tjenestemandspension, ATP, Pensionskassepension, pensionsforsikring i ansættelsesforhold m.v. kan efter retspraksis alle udtages forlods på ægtefælleskifte i anledning af ægtefællernes separation eller skilsmisse – i det omfang de er løbende og livsbetingede.

Retten til forlods udtagelse af sådanne ordninger beror på de nævnte pensionsordningers karakter af personlige og uoverdragelige rettigheder. Adgangen til at genkøbe disse rettigheder er normalt meget begrænset, og betingelsen om, at man skal være i live for at få udbetalt de løbende ydelser, betyder, at der kun er tale om en pensionsydelse hvis man på grund af alder, invaliditet m.v. får behov for den.

Ifølge retspraksis kan privattegnede livrenter ligeledes udtages forlods, hvis de ikke kan genkøbes.

Om behandlingen af disse pensionstyper henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 7, side 83 ff.

3.1.2. Kapital- og ratepensioner

Kapital- og ratepension indgår ifølge retspraksis som udgangspunkt i ligestillingen ved parternes separation og skilsmisse, jf. UfR 1961.23 H.

Er der tale om en ordning, der er oprettet som et led i et ansættelsesforhold, er det ligeledes den altovervejende hovedregel, at sådanne pensionsrettigheder indtages under ligestillingen i anledning af separation eller skilsmisse.

For obligatoriske arbejdsmarkedsordninger, som består af en blanding af forskellige pensionstyper, hvoraf kapitalpensionen er undergivet den samme klausulering om begrænsninger i rådigheden samt om begrænset adgang til genkøb som resten af ordningen, kan en meget tæt sammenhæng med den øvrige del af ordningen tænkes at medføre, at den blandede obligatoriske arbejdsmarkedspension i sin helhed holdes uden for ligedelingen.

Kapital- og ratepension oprettet privat indgår også i bodelingen. Det gælder, uanset om pensionen er oprettet i et forsikringselskab eller foretaget som pensionsopsparing i et pengeinstitut.

Rene risikoforsikringer uden opsparingselement og dermed uden tilbagekøbsværdi, dvs. forsikringer der alene udbetales ved invaliditet eller død, som f.eks. gruppelevsforikringer, skal ikke medtages ved bodelingen – uanset om forsikringen er med eller uden fradragret.

Om behandlingen af disse pensionstyper, herunder om delingsmetoder ved kapital- og ratepensioner, henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 7, side 87 ff.

3.1.3. Invaliditetsydelse og efterladteydelse

Pensions- og forsikringsrettigheder, der hjemler den berettigede en ydelse i anledning af invaliditet, er som udgangspunkt en personlig rettighed, der udtages forlods på ægtefælleskiftet.

En række pensionsordninger indeholder ret til efterladteydelse for en efterlevende ægtefælle – typisk benævnt ægtefællepension. Spørgsmålet om, hvad der skal ske med retten til ægtefællepension efter separation eller skilsmisse, er for ordninger, der er led i ansættelsesforhold, reguleret i lov nr. 102 af 14. marts 1941 om bevarelse af enkepensionsret ved separation og skilsmisse (enkepensionsloven).

Når enkepensionsretten bevares efter en skilsmisse i henhold til enkepensionsloven, opstår der ikke noget delingsproblem.

Falder en individuel overlevelsereente inden for enkepensionslovens område, idet den er oprettet og opretholdt i forbindelse med et tjenesteforhold for manden, bevares retten til overlevelsereente ved separation, og der skal ved skilsmisse tages stilling til, om og i hvilket omfang den fraskilte hustru skal bevare retten til overlevelsereente.

Er en individuel overlevelsereente tegnet privat, er spørgsmålet om, hvad der skal ske med den efter separation eller skilsmisse, ikke reguleret men det antages, at overlevelsereenten kan udtages forlods. Der er

imidlertid ikke enighed om, for hvem overlevelsereenten er en personlig ret – den forsikrede eller den forsørgede, og spørgsmålet er uafklaret, idet der ikke ses at være retspraksis på området.

Om behandlingen af disse pensionstyper henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 7, side 97 ff.

3.1.4. Pensionsordninger, der består af både rentepension og kapital og/eller ratepension, samt pensionsordninger, der samtidig tjener flere pensionsformål

En lang række pensionsordninger består af en blanding af de forskellige pensionstyper, herunder pensioner der både består af rentepension og sumudbetalinger. I forsikringselskaberne har sådanne pensionstyper været kendt igennem mange år. Udgangspunktet er, at de enkelte dele af forsikringen udsondres og behandles hver for sig, således at f.eks. en pensionsforsikring i ansættelsesforhold udtages forlods, mens en kapitalpension i forbindelse hermed indgår i ligedelingen.

Hvad angår obligatoriske arbejdsmarkedspensionsordninger, der indeholder kapitalpension, kan kapitalpensionsdelen have en så tæt sammenhæng med den øvrige del af ordningen og være undergivet sådanne klausuleringer om begrænsninger i rådigheden samt om begrænset adgang til genkøb, at dette kan tænkes at medføre, at den blandede obligatoriske arbejdsmarkedspension i sin helhed holdes uden for ligedelingen.

Om behandlingen af disse pensionstyper henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 7, side 101-102.

3.1.5. Retstilstanden for ægtefæller, der har forskellige pensionsordninger

I praksis forekommer en række tilfælde, hvor den ene ægtefælle har en kapital- eller ratepensionsordning, der indgår i ligedelingen, mens den anden ægtefælle har en pensionsordning med løbende livsbetingede ydelser, der kan holdes uden for ligedelingen. Dette fører efter retspraksis til situationer, hvor førstnævnte ægtefælle på skifte skal dele sin pensionsordning med den anden ægtefælle, mens denne kan udtage sin egen pensionsordning forlods. En variant opstår, hvor den ene ægtefælle ikke har en pensionsordning, og den anden har en pensionsordning med løbende livsbetingede ydelser. Dette fører til, at førstnævnte ikke får del i nogen pensionsordning på skifte i tilfælde af separation og skilsmisse.

Højesteret har i to afgørelser udtalt, at en eventuel ændring af retstilstanden bør afvente resultatet af Ægtefællepensionsudvalgets arbejde (nævnt under pkt. 3.1.).

3.1.6. Ægteskabslovgivningens regler om vederlagskrav, om kompensationskrav efter "urimeligt-ringe-reglen" og om skævdeling

Når en ægtefælle under ægteskabet oparbejder en pensionsret, der kan udtages forlods på et separations- eller skilsmissskifte, kan den anden ægtefælle i visse tilfælde have et krav, fordi der er anvendt fællesejemidler til at etablere ordningen, eller fordi den anden ægtefælle ellers ved separationen eller skilsmissen vil blive stillet urimeligt ringe.

Efter ordlyden i retsvirkningslovens § 23, stk. 2, kan enhver forbedring af personlige rettigheder med fællesejemidler udløse vederlagskrav, men retspraksis og teori har fortolket bestemmelsen indskrænkende. Vederlagskrav er således afvist ved rimelige pensionsindbetalinger, hvorimod indbetalinger i form af større engangssindskud på private livrenter har givet anledning til vederlagskrav.

Hvis en pensionsordning, der skulle indgå i ligedelingen, er blevet ændret til en ordning, der ikke skal deles, antages det at kunne give anledning til vederlagskrav.

Hvis den ene af ægtefællerne har pensionsrettigheder, som ikke indgår i bodelingen, har den anden ægtefælle mulighed for i medfør af ægteskabslovens § 56 at opnå en vis kompensation. Betingelsen er, at ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler derfor, og beløbet skal ydes for at sikre, at ægtefællen uden pensionsrettigheder ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter separationen eller skilsmissen.

Der kan i medfør af fællesboskiftelovens § 69 a ske skævdeling af fællesboet i stedet for ligedeling, hvis ligedeling vil være åbenbart urimelig, navnlig hvor ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning. Skævdeling kommer næppe på tale, når ægteskabet har varet op mod 5 år eller mere.

3.1.7. Mulighederne for at aftale en anden behandling af pensionsrettigheder på skifte end lovens ordning

En pensionsordning kan gøres til særeje ved ægtepagt. Det kan gælde såvel privatpension som pension oprettet som led i ansættelsesforhold. I så fald indgår pensionen naturligvis ikke i ligedelingen af fællesboet ved separation og skilsmisse.

Når pensioner gøres til særeje, kan det gøres på forskellige måder. Ved skilsmisssæreje er pensionerne særeje ved separation og skilsmisse, men indgår i fællesboet ved ægtefællens død. Ved fuldstændigt særeje er pensionerne særeje både i tilfælde af separation og

skilsmisse og i tilfælde af ægtefællens død. Pensionen kan også gøres til delvis særeje, således at kun en brøkdel af pensionen er særeje. Særejebestemmelser kan tidsbegrænses, og de kan betinges af, at ægtefællerne dør i en bestemt rækkefølge. Det kan også bestemmes, at kun længstlevendes – hvem det end bliver – pensionsordninger er særeje. Indtægter af og surrogater for særeje er særeje, medmindre andet er bestemt. De forskellige begrænsede særejebestemmelser kan kombineres.

Ægtefæller kan undertiden ønske at indgå en forhåndsaftale om, at en given pensionsrettighed skal indgå i ligedeling ved separation og skilsmisse, selv om retstilstanden er, at den kan udtages forlods. Det er uafklaret i praksis, om sådanne aftaler er gyldige.

3.2. Ægtefællepensionsudvalgets overvejelser

Ægtefællepensionsudvalget har ved sine overvejelser taget udgangspunkt i de to nævnte grundmodeller omtalt i pkt. 1:2.2., som forfølger hvert sit modsatrettede hensyn.

Det familiepolitiske hensyn vedrører sikring af familiens enkelte medlemmers økonomiske tryghed og en lige værdsættelse af hus- og omsorgsarbejde med pengeindtjening. Dette hensyn indebærer, at pensionsrettigheder behandles på samme måde som "traditionel formue" og således et udgangspunkt om, at alle pensionsrettigheder skal indgå i ligedelingen mellem ægtefællerne. Heroverfor står det andet hensyn, som indebærer, at alle pensionsrettigheder udtages forlods. Der er tale om et pensionspolitisk synspunkt, som indebærer, at en pensionsberettiget ægtefælle skal beholde sin egen pension, fordi den er etableret med henblik på vedkommendes fortsatte forsørgelse, når lønindtægten falder væk. Pensionsformålet er knyttet nært til den pensionsberettigedes person og afpasset til vedkommendes forsørgelsesbehov.

Udvalget har været af den opfattelse, at begge hensyn er vægtige og har derfor set det som sin primære opgave at foretage en afvejning af de to hensyn.

Efter udvalgets opfattelse indebærer begge hensyn problemer. Ligedeling af alle pensionsrettigheder giver værdiansættelsesproblemer og vil føre til, at der på så godt som alle separations- og skilsmissskifter skal foretages værdiansættelser. Ligedeling vil ikke nødvendigvis indebære ligestilling i pensionsmæssig henseende, idet forskelle i ægtefællers erhvervsituation og alder har stor betydning. En forlodsudtagelse af egne pensionsrettigheder kan derimod medføre rimelighedsspørgsmål i forhold til anden opsparing, som på skifte skal ligedeles mellem ægtefæller samt rime-

F. t. l. vedr. ægteskabets retsvirkninger m.v.

lighedsspørgsmål i forhold til forskelle i ægtefællers pensionsmæssige situation.

Udvalget har overvejet forskellige mellemløsninger og er på denne baggrund af den opfattelse, at en son- dring ud fra pensionstyper ikke løser de spørgsmål, der er rejst i udvalgets kommissorium. Udvalget har fundet, at alle pensionstyper derfor som udgangspunkt bør behandles ens på grund af deres formål – nemlig alderdomsforsørgelse. Der har ligeledes i udvalget været enighed om, at mindre forskelle i værdien af ægtefællers pensionsrettigheder ikke bør udlignes.

Det har været udvalgets opfattelse, at man med et udgangspunkt om, at pensionsrettigheder kan udtages forlods – det pensionspolitiske hensyn – ret enkelt kan modificere dette udgangspunkt med familierpolitiske hensyn. Derimod vil det efter udvalgets opfattelse være vanskeligt at indarbejde pensionspolitiske modifikationer til et udgangspunkt om lighed af alle pensionsrettigheder. Udvalget har endvidere anført, at udviklingen i pensionsopsparingen formentlig med tiden vil mindske behovet for at korrigere resultatet af et udgangspunkt om forlodsudtagelse af alle pensionsrettigheder.

I udvalget har der imidlertid været betydelig uenighed om vægtningen af de to modstående hensyn, hvorfor udvalget på centrale punkter har delt sig i et flertal på ti medlemmer og et mindretal på seks medlemmer. Om sammensætningen af flertallet og mindretallet henvises til betænkningens kapitel 12, side 186.

Om udvalgets grundlæggende overvejelser henvises til betænkningens kapitel 12, side 172 ff og side 184 ff.

3.2.1. Forlods udtagelse af rimelige pensionsrettigheder samt forlods udtagelse ved korterevarende ægteskaber

Udvalgets forslag indebærer et udgangspunkt om, at ægtefæller må indrette sig efter, at de i henseende til pension – som det også gælder for fremtidig lønindtægt – får den pension, som svarer til deres uddannelsesmæssige og arbejdsmæssige situation, selv om der har været fælleseje i ægteskabet, og selv om deres ægtefælle har en bedre pensionsmæssig situation. En ægtefælle bliver derved – som andre – som udgangspunkt selv gjort ansvarlig for at etablere sit fremtidige forsørgelsesgrundlag.

Udvalget har således foreslået, at alle rimelige pensionsordninger kan udtages forlods på skifte i tilfælde af separation og skilsmisse. Dette indebærer, at værdien af en rimelig ordning ikke indgår i delingen på skifte, selv om ordningen er omfattet af formuefællesskabet. Udvalgets forslag indebærer dog også, at ordnin-

ger, der har karakter af ekstra opsparing, ikke kan betragtes som rimelige, hvorfor værdien af den ekstra opsparing skal deles mellem ægtefællerne. Mindretallet i udvalget har i den forbindelse ikke kunnet tilslutte sig, at enhver indbetaling fra den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle ud over det sædvanlige niveau for en erhvervsgruppe eller et overenskomstområde ikke skal anses for rimelig og derfor skal indgå i delingen ved separation og skilsmisse. Om udvalgets afgrænsning af rimelige pensionsordninger henvises til betænkningens kapitel 12, side 188-191.

Udvalget har endvidere foreslået, at retten til forlods udtagelse tillige skal gælde beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt. Det er dog en betingelse, at beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Dette svarer til udvalgets forslag om den længstlevende ægtefælles adgang til at udtage sådanne beløb under skifte af et dødsbo. Udvalgets forslag om forlodsudtagelse af rimelige rettigheder omfatter derimod ikke de pensionslignende rettigheder. Værdien af disse rettigheder indgår således i delingen af fællesboet.

Udvalget har yderligere foreslået, at der ikke ved korterevarende ægteskaber skal ske deling af pensionsrettigheder. Udvalget har anført, at dette dels er udtryk for et ønske om ikke at foretage mindre justeringer og dels udtryk for et ønske om at forenkle regelsystemet. Udvalget har foreslået, at et ægteskab i denne sammenhæng betragtes som korterevarende, hvis det har været mindre end 5 år.

3.2.2. Fællesskabskompensation

For at opnå balance mellem de pensionsretlige og de familieretlige hensyn har flertallet i Ægtefællepensionsudvalget fundet det helt afgørende, at der skabes mulighed for, at ægtefæller under ægteskabet kan indrette sig, som de finder det mest hensigtsmæssigt af hensyn til familien, uden at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser. Flertallet har således peget på, at det ikke er rimeligt alene at følge det pensionspolitiske hensyn, hvis ægtefæller er enige om, at den ene skal tage børne- eller barselsorlov, at den ene skal arbejde på deltid, for at børnene ikke skal være for længe i institution, eller for at der blot skal være mere tid til børnene, eller at det er bedst for børnene eller for familien som helhed, at den ene indtil videre ikke er på arbejdsmarkedet. Hvis man i sådanne tilfælde alligevel udelukkende følger det pensionspolitiske udgangspunkt om, at pensionsrettigheder kan udtages forlods, vil det medføre, at den ægtefælle, der indretter sig efter familiens ønsker og behov, alene skal bære det pensionsmæssige tab, der

måtte blive en følge heraf. Samme betragtning gør sig efter flertallets opfattelse gældende i de situationer, hvor en ægtefælle på grund af den anden ægtefælles arbejde i udlandet eller på grund af den andens arbejdsskift, i et eller andet omfang må stille sin arbejdsmarkedstilknæytning i bero. Endelig er der situationer, hvor den ene ægtefælles arbejdsituation gør det ønskeligt, at den anden ægtefælle helt eller delvist ikke er på arbejdsmarkedet.

Flertallet i udvalget har derfor foreslået en kompensationsmulighed, hvor det er selve fællesskabet, der er årsagen til den manglende pensionsindbetaling. Reglen er foreslået udformet som en erstatningslignende regel, hvor erstatningens størrelse dog begrænses på forskellig måde.

Som en væsentlig begrænsning har flertallet foreslået, at en eventuel kompensation højst kan udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparring, hver af ægtefællerne af fællesjemidler har foretaget under ægteskabet. Det er endvidere foreslået, at der indføres en bagatelgrænse, således at der kun bør udbetales kompensation, hvis den manglende pensionsopsparring overstiger op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret.

Af udvalget er nævnt et eksempel, hvor en ægtefælle M har opsparet 600.000 kr. til sin pension, mens den anden ægtefælle H har opsparet 300.000 kr. til sin pension. Kompensationen kan højst udgøre værdien af 150.000 pensionskroner, således at begge principielt har 450.000 kr. i pensionsopsparring.

For yderligere regneeksempler henvises til betænkningens kapitel 12, side 194.

Mindretallet i udvalget har ikke kunnet tilslutte sig flertallets forslag om en mulighed for "fællesskabskompensation". Mindretallet har anført, at forslaget falder uden for kommissoriet, og at der er tale om en familieretlig kompensationsregel, som intet har at gøre med problemerne vedrørende pensioners behandling på ægtefælleskifte.

Om flertallets og mindretallets overvejelser henvises i øvrigt til betænkningens kapitel 12, side 192-96.

3.2.3. Rimelighedskompensation

Ægtefællepensionsudvalget har været enige om, at udgangspunktet om, at alle rimelige pensionsrettigheder kan udtages forlods, må suppleres med en regel, der forhindrer, at en ægtefælle stilles pensionsmæssigt urimeligt efter et længerevarende ægteskab.

Formålet med en sådan mulighed er, efter udvalget at sikre, at en ægtefælle, der enten slet ikke har en pensionsordning eller kun har en beskedent pensionsord-

ning, efter et længerevarende ægteskab ikke bliver stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, fordi den anden ægtefælle har pensionsrettigheder af en vis størrelse, der vil kunne udtages forlods på skifte. Udvalget har i den forbindelse peget på, at reglen i ægteskabslovens § 56 efter udvalgets opfattelse ikke i tilstrækkelig grad sikrer dette.

For at gøre regelsættet enkelt har udvalget foreslået, at grænsen sættes ved 15 års ægteskab. Derved skal reglen kun anvendes på et ret begrænset antal ægtefæller. Udvalget har endvidere foreslået, at der kun kan blive tale om en rimelighedskompensation, hvor der er stor forskel på værdien af ægtefællernes pensionsrettigheder. Dette indebærer efter udvalgets forslag, at der ikke skal ydes kompensation, hvis der ikke er en forskel på ca. 50.000 kr., ligesom der heller ikke bør kompenseres i videre omfang, end der stadig er en forskel på ca. 50.000 kr. i de årlige løbende udbetalinger før skat. Udvalgets forslag indebærer også, at en kompensation ikke bør bringe en ægtefælles pensionsrettigheder over, hvad der svarer til ca. 135.000 kr. årligt. Beløbet svarer til den årlige pension, som en faglært tjenestemand med fuld pensionsalder, der fratræder på grund af alder ved det 62. år, ville kunne opnå ved sit 65. år. Beløbsgrænserne skal løbende tilpasses.

Ved vurderingen af, om en ægtefælle vil være urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende, skal der efter udvalgets forslag også tages hensyn til ægtefællens formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt.

Udvalget har endvidere peget på, at der efter udkastet er tale om en rimelighedsregel, hvorfor størrelsen af det beløb, der skal betales, for at en ægtefælle ikke bliver stillet urimeligt, bør fastsættes skønsmæssigt. Udvalgets overvejelser har ført til, at der normalt ikke bør udredes større beløb end nogenlunde svarende til ca. 25 % af forskellen mellem værdien af hver af ægtefællernes opsparring. Om beregningen – herunder regneeksempler – henvises til betænkningens kapitel 12, side 200-201.

Udvalgets mindretal har ikke kunnet tilslutte sig, at der ydes kompensation, hvis boet i det væsentlige alene indeholder én arbejdsmarkedspensionsordning.

Om udvalgets overvejelser henvises til betænkningens kapitel 12, side 196-201.

3.2.4. Deling af pensioner og betaling af kompensation

Hvis der skal ske deling af værdien af den del af en pensionsordning, der overstiger, hvad der må anses for rimelig, eller hvis der skal betales et kompensationsbeløb, har Ægtefællepensionsudvalget foreslået, at

ejerægtefællen har både en udtagelsesret og -pligt. Ægtefællen skal således som udgangspunkt udtage sin pensionsordning forlods og afregne det skyldige beløb kontant til den anden ægtefælle eller afregne beløbet som led i fællesboets deling ved en skævdeling.

Hvis det ikke er muligt for ejerægtefællen at afregne beløbet kontant eller via en skævdeling af fællesboet, har udvalget foreslået, at der kan træffes bestemmelse om afdragsvis betaling over en kort årrække.

Hvis heller ikke afdragsvis betaling er mulig, har det været flertallets opfattelse, at det bør kunne bestemmes, at der i stedet skal sikres ikke-ejerægtefælleden del i ejerægtefællens pension.

Det har endvidere været flertallets opfattelse, at der kun i særlige tilfælde bør blive tale om, at en ægtefælle skal sikres en andel af den anden ægtefælles løbende livsbetingede pensionsydelse, der er eller har været led i et ansættelsesforhold. Dette fører efter flertallets forslag til, at et skyldigt beløb først skal gives som en andel af en eventuel kapitalpensionsordning, og derefter kan beløbet ydes ved hjælp af en ratepensionsordning. Efter flertallets forslag skal der kun som en sidste mulighed kunne ydes et beløb ved hjælp af en løbende livsbetinget ordning, der er eller har været led i et ansættelsesforhold, og som det overvejende udgangspunkt bør udlægget ske i eventuelle privattegnede kapital- eller ratepensionsordninger.

Flertallet har anført, at det for ordninger med løbende livsbetingede ydelser, der er eller har været led i et ansættelsesforhold, bør være de enkelte pensionsinstitutter m.v., der afgør, hvilke generelle metoder, de kan tilbyde i de særlige tilfælde, hvor der ikke er andre muligheder for at yde et beløb til den anden ægtefælle. Om sådanne mulige metoder henvises til betænkningens kapitel 8.

Om deling ved hjælp af privattegnede kapital- og ratepensionsordninger har det været udvalgets opfattelse, at disse bør udlægges ved en deling af selve ordningen og ikke ved at indsætte ægtefællen som uigenkaldelig begunstiget. Det har endvidere været flertallets opfattelse, at dette ligeledes gælder for kapital- og ratepensionsordninger, der er eller har været led i et ansættelsesforhold.

Mindretallet i udvalget har ikke kunnet tilslutte sig, at det i særlige tilfælde skal være muligt for en ægtefælle at få del i en pensionsordning med løbende livsbetingede ydelser. Dette repræsenterer efter mindretallets opfattelse et fundamentalt indgreb i og brud på forudsætningerne for opbygningen af arbejdsmarkedspensionsordningerne.

Udvalget har endvidere fundet det vigtigt at sikre, at ægtefæller ikke aftaler deling i videre omfang, end de foreslåede regler giver adgang til. Baggrunden for dette har efter det anførte dels været et ønske om at sikre, at der ikke spekuleres mod pensionsinstituttet, dels at pensionsrettigheder ikke deles i et sådant omfang, at de ikke kan tjene deres primære formål, nemlig ejerægtefællens forsørgelse. Et enigt udvalg har derfor foreslået, at ægtefællerne kan pålægges pligt til at afgive en erklæring på tro og love om, at betingelserne for delingsreglernes anvendelse er til stede.

Endelig har udvalget foreslået, at pensionsinstituttets administrationsomkostninger, ved at en andel af en pension ydes den anden ægtefælle, afholdes af ægtefællerne.

Om udvalgets – herunder henholdsvis flertallets og mindretallets – overvejelser henvises til betænkningens kapitel 12, side 202-206.

3.2.5. Ægtepagter om pensionsrettigheder

Ægtefællepensionsudvalget har foreslået, at ægtefæller ved ægtepagt skal kunne aftale, at fremtidige indbetalinger på en pensionsrettighed skal være sær-eje. Dette betyder, at ordningen som sådan er sær-eje, og at de foreslåede regler om kompensation eller ligestilling af ekstra indbetalinger ikke finder anvendelse på fremtidige indbetalinger, såfremt sær-ejeægtepagten omfatter sådanne indbetalinger.

Formålet med forslaget er at imødekomme ægtefællers eventuelle ønske om at undgå reglerne om kompensation eller deling af værdien af ekstra opsparing. Dette ønske kan gælde både for allerede foretagne indbetalinger og for fremtidige indbetalinger på en pensionsrettighed.

Da ægtefæller ikke kan aftale, at værdien af en pensionsrettighed skal indgå i delingen, før en separation eller skilsmisse er aktuel, har det i udvalget været overvejet, om og i hvilket omfang sådanne aftaler skal kunne indgås ved ægtepagt. Udvalget har her foreslået, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at værdien af en kapital- og ratepensionsordning skal indgå i delingen som hidtil på separations- og skilsmissekifte (eller ved bosondring). Mindretallet i udvalget har dog ikke kunnet tilslutte sig, at ægtefæller skal kunne aftale, at også værdien af en arbejdsmarkedspensionsordning skal indgå i delingen.

Udvalget har i denne forbindelse anført, at ægtefæller, der er gift på det tidspunkt, hvor de foreslåede regler om forlods udtagelse af rimelige pensionsordninger eventuelt indføres, kan have behov for at kunne aftale, at en pensionsrettighed fortsat skal indgå i delingen på separations/skilsmissekifte. Udvalget har

henvist til de situationer, hvor den ene ægtefælle har haft en kapitalpension, hvis værdi efter de nugældende regler skal indgå i delingen, og hvor der ikke i øvrigt er pensionsordninger i ægteskabet. Ægtefællerne kan ikke dele selve ordningen under ægteskabet, da det vil udløse beskatning, og det vil være for usikkert for ikke-ejerægtefællen at vente, til separation eller skilsmisse eventuelt er aktuel.

Om udvalgets – herunder henholdsvis flertallets og mindretallets – overvejelser henvises til betænkningens kapitel 12, side 207-208.

3.3. Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggende overvejelser

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggende er enig med udvalget i dets grundlæggende overvejelser. For at kunne løse de spørgsmål, der er rejst i udvalgets kommissorium, og som fremgår af udvalgets beskrivelser i betænkningen, er det efter ministeriets opfattelse nødvendigt med en principiel stillingtagen til pensioners behandling på et ægtefælleskifte. Dette nødvendiggør en afvejning af de to modsatrettede hensyn – det familiepolitiske hensyn over for det pensionspolitiske hensyn. Ministeriet er ligesom udvalget af den opfattelse, at der er tale om to vægtige hensyn, hvor det ene ikke kan siges at være rigtigere end det andet. Det er derfor vigtigt, at der foretages en balanceret afvejning af disse.

3.3.1. Forlodsudtagelse af rimelige pensionsrettigheder samt forlods udtagelse ved korterevarende ægteskaber

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggende kan tilslutte sig udvalgets forslag om, at alle rimelige pensionsordninger kan udtages forlods på skifte. Dette enkle udgangspunkt understøtter, at alle personer, der har mulighed for det, hvad enten de er gift, lever i parforhold eller er enlige, i deres livsforløb søger at etablere en rimelig pensionsopsparing. Den udvikling væk fra ægtefælledækning, der ses i pensionsbilledet, viser, at selv en ægtefælle, der ikke bliver skilt, ikke kan påregne en rimelig supplerende aldersforsørgelse, medmindre vedkommende selv etablerer den. Ministeriet har også noteret sig, at der i høringssvarene tegner sig et tydeligt billede, hvorved der overordnet set er tilfredshed med, at der på denne måde skabes en afklaring af retstilstanden og gøres op med tidligere tiders forskelsbehandling begrundet i pensionernes typer.

Ministeriet kan ikke afvise, at det som anført i høringssvarene fra bl.a. Advokatrådet og Foreningen af Familieretsadvokater i Danmark kan være vanskeligt

at forstå, hvorfor pensioner på denne måde skal behandles anderledes end anden formue, der indgår i ligestillingen mellem ægtefællerne. Ministeriet skal dog bemærke, at det for pensioner er tydeligt, hvad formålet er – nemlig aldersforsørgelse.

Det er helt afgørende, at det pensionspolitiske udgangspunkt modificeres for at opnå en afbalancering i forhold til de ligeledes vægtige familiepolitiske hensyn. Ministeriet er således meget opmærksomt på, at man med det pensionspolitiske udgangspunkt bevæger sig længst muligt væk fra ægteskabslovgivningens almindelige ligestillingsprincip og de hensyn, der bærer dette ligestillingsprincip. De ordninger, der skal kunne udtages forlods, må derfor begrænses for at undgå urimelige resultater af, at niveauet for ægtefællernes pensionsopsparing er meget forskelligt. I høringssvarene fra bl.a. Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark, Forsikring&Pension og Akademikernes Centralorganisation er der peget på, at afgrænsningen af rimelige ordninger er for snæver, og at den vil føre til urimelige resultater. Ministeriet kan tilslutte sig den af flertallet foretagne afgrænsning af, hvad der kan betragtes som rimelige ordninger. Det bærende hensyn er efter ministeriets opfattelse, at den ægtefælle, der har den mindste opsparing, ikke skal affinde sig med, at den anden ægtefælle – ud over at have den største opsparing – også forlods kan udtage ekstra opsparing. Til brug for afgørelsen af, hvad der er en rimelig pensionsordning må der efter ministeriets opfattelse tilvejebringes en så objektiv målestok som muligt. Ministeriet er dog også enig, når det i høringssvarene fra bl.a. Præsidenten for Vestre Landsret anføres, at der i retspraksis vil skulle ske en afklaring heraf, men skal samtidig pege på, at der med det enkle udgangspunkt om forlodsudtagelse af alle rimelige pensionsordninger for langt de fleste ægtefæller skabes en tiltrængt og enkel afklaring af retstilstanden.

Særligt om gæld, der knytter sig til pensionsordninger, skal ministeriet bemærke, at ordninger etableret ved gældstiftelse almindeligvis ikke kan betragtes som rimelige ordninger. Skulle man undtagelsesvis finde en pensionsordning, der helt eller delvist er etableret ved gældstiftelse, rimelig med den virkning, at pensionsordningen kan udtages uden deling, er det ministeriets opfattelse, at den gæld, der knytter sig til pensionsordningen heller ikke indgår i ligestillingen. Derved følger man det almindelige princip vedrørende fastlæggelse af gælds formuestatus, nemlig at gældens status følger det aktivs status, som gælden knytter sig til.

Ministeriet ser det i denne sammenhæng endvidere for afgørende for afbalanceringen af de to overordnede hensyn, at der åbnes mulighed for at kompensere pensionsmæssigt dårligt stillede ægtefæller, jf. nedenfor pkt. 3.3.2. og 3.3.3.

Ministeriet er endvidere enig i, at retten til forlods udtagelse også skal gælde beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, hvis disse ikke må anses for forbrugt.

Endelig kan ministeriet – ud fra det af udvalget anførte – tilslutte sig, at der ikke skal ske inddragelse af pensionsrettigheder på skifte, hvis ægteskabet har været korterevarende – som udgangspunkt under 5 år.

Der henvises til lovforslagets § 16 b og § 16 c og bemærkningerne hertil.

3.3.2. Fællesskabskompensation

Ministeriet finder ligesom udvalgets flertal, at der skal skabes mulighed for, at ægtefæller under ægteskabet kan indrette sig, som de finder det mest hensigtsmæssigt af hensyn til familien, uden at skulle tage højde for de indbyrdes pensionsmæssige konsekvenser. I ægteskaber med formuefællesskab løser ligedelingsreglen for anden opsparing end pensionsopsparing utilsigtede konsekvenser af arbejdsdelingen ved, at anden opsparing indgår i delingen ved separation eller skilsmisse – uanset hvem af ægtefællerne, der har foretaget den. På samme måde forekommer det ikke ministeriet rimeligt, at kun den ene ægtefælle skal bære de pensionsmæssige konsekvenser af den måde, ægtefællerne har valgt at indrette sig på under ægteskabet. Selv om der er en stigning i antallet af ordninger, der sikrer pensionsindbetalinger under forskellige former for fravær fra arbejdsmarkedet, kan det konstateres, at der stadig er en del ægtefæller, der arbejder på deltid, eller af andre grunde er fraværende fra arbejdsmarkedet i perioder, uden at der foretages pensionsindbetalinger i fuldt omfang.

Den af udvalget foreslåede fællesskabskompensationsregel er således efter ministeriets opfattelse helt afgørende for balanceringen af lovforslaget. Kompensationsmuligheden skal afbøde urimelige konsekvenser af det udgangspunkt, at rimelige pensionsordninger kan udtages forlods på ægtefælleskifte, og reglen er dermed ikke blot et væsentligt, men også et afgørende led i afbalanceringen af de familiepolitiske og pensionspolitiske hensyn. Reglen har endvidere nær sammenhæng med afgrænsningen for anvendelsen af rimelighedsreglen, jf. nedenfor. Ministeriet er på denne baggrund ikke enig, når det af høringssvarene fra bl.a. Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen

i Danmark fremgår, at bestemmelsen indeholder for mange skønsmæssige elementer og derfor er unødigt konfliktskabende. Hertil kommer, at reglen efter ministeriets vurdering forudses anvendt på et begrænset antal ægtefæller, og at anvendelsen yderligere vil aftage på grund af udviklingen i pensionsituationen. Der henvises til afsnit 5 og 6.1. Ministeriet har endvidere noteret sig, at det af høringsvaret fra bl.a. Foreningen af Statsamtmand fremgår, at der samlet set er opnået en acceptabel balance mellem de modstridende familiepolitiske og pensionspolitiske hensyn.

Ministeriet kan tilslutte sig det af flertallet foreslåede vedrørende reglens anvendelsesområde og afgrænsning, idet der således er ministeriets opfattelse, at der hermed er givet nærmere retningslinier for anvendelsen.

Der henvises til lovforslagets § 16 d og bemærkningerne hertil.

3.3.3. Rimelighedskompensation

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender kan tilslutte sig udvalgets flertals betragtninger og forslag.

Rimelighedsreglen er en opsamlingsbestemmelse, som skal ses i sammenhæng med den foreslåede fællesskabskompensationsregel. Reglen har til formål at hjælpe en gruppe ægtefæller, der af mange forskellige grunde er havnet i en pensionsmæssig relativ dårlig situation, f.eks. fordi man har været hjemmearbejdende eller haft en ustruktureret tilknytning til arbejdsmarkedet. Fordelen ved to særskilte regler frem for én bred rimelighedsregel, der dækker begge kompensationsmuligheder, er efter ministeriets opfattelse, at det bliver mere tydeligt, hvad der bør kompenseres for, når udgangspunktet er, at rimelige pensionsrettigheder ikke indgår i delingen på skifte.

Ministeriet kan således tilslutte sig, at reglen kun anvendes ved længerevarende ægteskaber, og at dette som udgangspunkt gælder ægteskaber med en varighed af ca. 15 år. Dette vil indebære, at reglen skal anvendes på et begrænset antal ægteskaber. Kun hvert 4. ægteskab, der opløses ved skilsmisse, har således været i 15 år, og i en stor del af disse ægteskaber vil ægtefællerne begge have pensionsrettigheder.

Der henvises til lovforslagets § 16 e og bemærkningerne hertil.

3.3.4. Deling af pensioner og betaling af kompensati- on

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender finder, at det i videst muligt omfang bør undgås at dele pensionsrettigheder. Dette skyldes navnlig hensynet

til pensionsformålet (alderdomsforsørgelse), herunder at den pensionsmæssigt dårligst stillede ægtefælle får mulighed for hurtigt efter separationen og skilsmissem at sikre dette i forhold til sig selv. Derfor er ministeriet enig i den af udvalget foreslåede prioriterede rækkefølge, hvorefter ejerægtefællen i første række skal udtage sin pensionsordning og betale det skyldige beløb kontant til den anden ægtefælle eller yde beløbet i form af en skævdeling af fællesboet.

Under hensyn til disse ordningers særlige karakter bør der kun undtagelsesvist ske deling af pensionsordninger med løbende livsbetingede ydelser. Dette opnås efter udvalgets flertals forslag.

Ministeriet er således ikke enig, når det i høringsvarene fra bl.a. Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark og Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd anføres, at der ikke bør gives mulighed for deling af pensionsordninger med løbende livsbetingede ydelser. Hvor der ikke er andre midler i fællesboet, er det afgørende, at en ægtefælle, der ikke har en pensionsordning, kan få en vis andel af den anden ægtefælles arbejdsmarkedspensionsordning, og dette gælder særligt ved langvarige ægteskaber. Ministeriet skal bemærke, at det af høringsvaret fra Beskæftigelsesministeriet fremgår, at man ved arbejdsmarkedspensioners eventuelle inddragelse i skiftebehandlingen af fællesboet bør være opmærksom på disse pensioners særlige status, som en del af aftalekomplekset mellem arbejdsmarkedets parter og de hensyn som parterne herved har ønsket tilgodeset. Beskæftigelsesministeriet finder i den forbindelse umiddelbart, at forslaget om, at den løbende arbejdsmarkedspension deles, når den kommer til udbetaling, synes at være den mulighed, der tager mest hensyn hertil. Ministeriet skal i den forbindelse bemærke, at pensionsinstitutterne selv kan vælge de delingsmetoder, som findes bedst egnede i forhold til pensionsinstituttets karakteristika. Der henvises herom til kapitel 8 i betænkningen.

Ministeriet kan dog samtidig tilslutte sig udvalgets forslag om muligheden for, at pensionsinstituttet kan forlange, at ægtefæller afgiver erklæring om, at eventuelle bodelingsaftaler ikke indebærer pensionsdeling i større omfang, end lovforslagets generelle bestemmelser tilsiger.

Der henvises til lovforslagets § 16 f og § 16 g og bemærkningerne hertil.

3.3.5. Ægtepagter om pensionsrettigheder

Med henvisning til de grunde, som Ægtefællepensionsudvalget (og dets flertal) har anført, kan Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender tilslutte sig

udvalgets forslag om, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at fremtidige pensionsindbetalinger skal være særeje. Foreningen af Familieretsadvokater har i dets hørings svar anført, at det er betænkeligt, at der således kan aftales særeje for fremtidige indbetalinger på en pensionsordning. Ministeriet er ikke enig i dette, men er derimod enig med udvalget i, at det er uheldigt, at der i praksis på området ofte sker afvisning af særeje-ægtepagtbestemmelser om pensionsordninger, der også omfatter fremtidige indbetalinger. Dette er efter ministeriets opfattelse u hensigtsmæssigt, særlig når udgangspunktet for udvalgets samlede forslag er, at heller ikke værdien af fremtidige rimelige indbetalinger skal indgå i delingen mellem ægtefællerne.

Ministeriet kan også tilslutte sig flertallets forslag om, at ægtefæller ved ægtepagt kan aftale, at værdien af en kapital- og ratepensionsordning – herunder en kapital- og ratepensionsordning, der er eller har været led i et ansættelsesforhold – skal indgå i delingen som hidtil på separations- og skilsmissskifte eller ved bosondring. Ministeriet skal her pege på, at statsamterne (de kommende statsforvaltninger) fortsat vil vejlede om pensionsrettigheders behandling på ægtefællesskifte.

Der henvises til lovforslagets § 16 h og bemærkningerne hertil.

4. Konsekvensændringer

4.1. Retsvirkningsloven

Da der etableres særlige delingsregler for pensionsordninger, skal retsvirkningslovens § 23, stk. 2, om vederlagskrav i tilfælde, hvor en ægtefælle anvender midler af fællesboet til forbedring af sit særeje eller § 15, stk. 2, rettigheder, efter lovforslaget ikke finde anvendelse i forhold til indbetaling på pensionsordninger. Derimod vil lovens § 23, stk. 1, om misbrug fortsat kunne anvendes.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 2 og bemærkningerne hertil.

4.2. Tjenestemandspensionsloven samt tekniske og administrative forhold

Forslagets hovedformål er for det første en harmonisering af tjenestemandspensionsloven til de regler, der i lovforslaget og i forslag til lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse foreslås fastsat om pensionsmæssige forhold ved separation og skilsmisse. Disse regler indebærer bl.a., at egenpension og opsat pension i særlige tilfælde kan deles mellem ægtefællerne ved separation og skilsmisse, og at retten til ægtefællepension i særlige til-

fælde kan bevares. For det andet er der behov for en hjemmel for finansministeren til at fastsætte nærmere tekniske og administrative regler om beregning af delingsforhold, notering og ophør af retten til deling m.v. af egenpension og opsat pension.

Der henvises til lovforslaget §§ 3, 4 og 5 og bemærkningerne hertil.

Der henvises endvidere til det samtidigt fremsatte forslag til lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Økonomiske og administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner

Med lovforslaget reguleres behandlingen af pensionsrettigheder på skifte, hvilket som udgangspunkt må forventes at føre til færre tvister under bobehandlingen end i dag.

I forhold til skifteretterne skønnes lovforslaget ikke at have administrative eller økonomiske konsekvenser af betydning. På den anden side vil skifteretterne i tilfælde af uenighed mellem ægtefællerne, f.eks. skulle tage stilling til, om en pensionsordning er rimelig og om berettigelsen af et evt. krav fra en ægtefælle på fællesskabs- eller rimelighedskompensation. Det skønnes med betydelig usikkerhed, at maksimalt 2.000 personer årligt vil være berettiget til fællesskabskompensation efter forslagets § 16 d, og at maksimalt 1.000 personer ville være berettiget til rimelighedskompensation efter forslagets § 16 e. Sidstnævnte kompensationsmulighed indeholder dog visse indtægtsmæssige begrænsninger, hvorfor antallet af personer formentlig er noget lavere.

I forbindelse med separation og skilsmisse vejleder statsamterne i dag om reglerne i enkepensionsloven og om behandlingen af pensionsrettigheder på skifte. Lovforslaget skønnes ikke at have administrative og økonomiske konsekvenser af betydning for denne vejledning, som forudsættes fortsat af de kommende statsforvaltninger.

Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Såfremt en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, kan pensionsinstituttet kræve, at administrationsomkostningerne herved skal afholdes af ægtefællerne. Der henvises til lovforslagets § 16 f, stk. 7. Det anslås skønsmæssigt, at udgifterne hertil vil være på 1.000-1.500 kr. pr. pensionsdelingssag. Lovforslaget skønnes ikke at have

økonomiske eller administrative konsekvenser af betydning for erhvervslivet.

Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ikke miljømæssige konsekvenser.

Administrative konsekvenser for borgerne

Efter forslagets § 16 h, stk. 2, kan ægtefæller ved ægtepagt aftale, at værdien af en kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i delingen af fællesboet. Gennem en sådan aftale kan de fastholde den gældende praksis på området, hvorefter kapital- og ratepensionsordninger indgår i fællesejet, medmindre de er gjort til særje. På den anden side vil parterne fremover kunne undgå at skulle oprette ægtepagt om særje, idet de efter forslaget hver især forlods på skiftet vil kunne udtage deres egne rimelige kapital- og ratepensionsordninger. Det er ikke muligt generelt at konkludere, om der samlet set på sigt vil blive oprettet flere eller færre ægtepagter om pensionsrettigheder end i dag. Forslaget vurderes ikke at have administrative konsekvenser af betydning for borgerne.

Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

6. Ligestillingsvurdering - lovforslagets konsekvenser for pensionssituationen mellem ægtefæller

Det er overordnet set forbundet med en betydelig usikkerhed at konkludere, hvilke konsekvenser lovforslaget om pensioners behandling ved separation og skilsmisse vil få for henholdsvis det ene eller det andet køn.

En ligestillingsvurdering er generelt besværliggjort af, at der ikke foreligger oplysninger om ægtefællers pensionsformer på individniveau, som ville muliggøre en mere nøjagtig konsekvensvurdering.

Som udgangspunkt vil lovudkastet medvirke til:

- Ligestilling af de forskellige pensionstyper, derved at alle rimelige ordninger udtages forlods på skifte.
- Ægtefæller (navnlig kvinder), som på grund af den familiemæssige situation (f.eks. barselsorlov og deltid) har foretaget mindre pensionsopsparing end den anden ægtefælle, vil få mulighed for kompensation.
- Ægtefæller i længerevarende ægteskaber, som ikke eller kun i beskeden grad har indbetalt til en pensionsordning, vil få mulighed for kompensation.

6.1. Faktiske forhold om pensionssituationen for kvinder og mænd

I regeringens Redegørelse om kvinders pensionsmæssige stilling 2003 er det blandt andet konkluderet,

at kvinder på længere sigt forventes at opnå en lavere årlig pensionsudbetaling end mænd med et tilsvarende uddannelsesniveau. Men omvendt forventes kvinder at opnå en højere dækningsgrad (indkomst som pensionist i forhold til indkomst som erhvervsaktiv) end mænd med tilsvarende uddannelsesniveau.

Årsagen til, at kvinder forventes at opnå en lavere årlig pension på længere sigt, er fortrinsvis:

- Lavere timeløn og lavere timetal i beskæftigelse (ifølge Danmarks Statistik arbejdede kun 9 % af mændene på deltid i 2001 mod 31 % af kvinderne),
 - at kvinder lever længere end mænd og derved får pensionsudbetalingerne fordelt over flere år end mænd (efter den 1. juli 1999 er obligatoriske pensionsordninger dog beregnet på et såkaldt fælleskønsgrundlag, hvorved forskelle i mænds og kvinders forskellige levetid som udgangspunkt ikke har betydning), og at
 - en lavere andel af kvinderne i arbejdsstyrken er i beskæftigelse end af mændene.
- Omvendt mindsker det forskellen, at kvinder benytter en større andel af indkomsten til pensionsopsparing.

I samme redegørelse er det anført, at hovedårsagen til, at kvinder forventes at opnå en højere dækningsgrad på længere sigt, er lavere årsindkomst som erhvervsaktiv. En lavere indkomst som erhvervsaktiv trækker i retning af højere dækningsgrad, fordi folkepensionen ikke afhænger af indkomsten som erhvervsaktiv. Forskellen i erhvervsindkomst stammer fra forskelle i beskæftigelse, arbejdstid og timeløn.

Økonomi- og Erhvervsministeriet har til brug for Ægtefællepensionsudvalgets arbejde udarbejdet en redegørelse om ægtefællers pensionsopsparing (om en nærmere beskrivelse af denne henvises til betænkningens kapitel 5). Det er bl.a. anført i denne redegørelse, at:

- Begge ægtefæller typisk foretager pensionsopsparing. Det gælder således for 87 % af parrene. For godt 10 % af parrenes vedkommende er det kun den ene ægtefælle, der har foretaget pensionsopsparing i løbet af perioden.
- Hvor begge ægtefæller har foretaget pensionsopsparing, er dette typisk sket i mere end 6 ud af de 8 år, undersøgelsen dækker. Det gælder således for godt 77 % af de undersøgte ægtepar, hvor begge har foretaget pensionsopsparing. Det svarer til godt 67 % af alle de undersøgte par.
- For lidt over halvdelen af parrene har begge ægtefæller bidragsprocenter i samme overordnede intervaller, svarende til 47 % af alle ægtepar. Af særlig

interesse i denne sammenhæng er en gruppe på godt 4 %, hvor den ene er placeret i det lave interval, mens den anden er i gruppen med store bidragsprocenter. For knap 2/3 af parrene er det manden, der har den højeste bidragsprocent.

- Par, hvor alene den ene ægtefælle har foretaget pensionsopsparing, forekommer i godt 10 % af ægteskaberne. Hvor alene den ene indbetaler, er dette typisk manden. Det gælder således for godt 2/3 af parrene. Hvor opsparingen er over 17 % af indkomsten, er det i over 80 % af tilfældene alene manden, der foretager opsparingen, medens hustruen altså ingen opsparing har. Denne sidste gruppe, der udgør ca. 1 % af alle de undersøgte par, er også af særlig interesse i denne sammenhæng.

6.1.1 Forlods udtagelse af rimelige pensionsordninger

Lovforslagets udgangspunkt om forlods udtagelse indebærer, at hver ægtefælle beholder og udtager egne pensionsrettigheder, uanset at der i øvrigt sker skifte af ægtefællernes aktiver.

Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender vurderer, at det er forbundet med en betydelig grad af usikkerhed at konkludere, hvilke konsekvenser det vil få for henholdsvis det ene eller det andet køn, at ægtefæller efter lovforslaget som udgangspunkt vil kunne beholde egne pensionsrettigheder.

De nugældende regler – herunder domstolenes fortolkning af retsvirkningslovens § 15, stk. 2 – fører til tilfælde, hvor en ægtefælle med en kapitalpension må lade denne ordning indgå i ligedelingen mellem ægtefællerne til trods for, at den anden ægtefælles pension med ret til løbende ydelser kan udtages forlods på skiftet. En variant opstår i tilfælde, hvor den ene ægtefælle ikke har en pensionsordning, og hvor den anden ægtefælle kan udtage sin pension med ret til løbende ydelser forlods på skiftet.

En nugældende konklusion vil være, at der med et udgangspunkt om forlods udtagelse af egne pensionsrettigheder opnås en tilnærmet ligestilling af ægtefællerne, således at der ikke længere vil opstå tilfælde, hvor en ægtefælle kan udtage sin egen pensionsordning (arbejdsmarkedspension) forlods og samtidig opnå halvdelen af den anden ægtefælles pensionsordning (kapitalpension). Dette skal også ses i lyset af det ovenfor oplyste om ægtefællers pensionsopsparing – at begge ægtefæller typisk foretager en pensionsopsparing, og at lidt over halvdelen af ægtefællerne har bidragsprocenter i samme overordnede intervaller.

Private pensionsordninger (f.eks. kapitalpension) kan enten være et supplement til eller en erstatning for

en arbejdsmarkedspension. Efter de gældende regler vil en privat kapitalpension – men ikke en privat livrente – uanset om den er et supplement til eller et substitut for en arbejdsmarkedspension, skulle deles. Med det foreliggende lovforslag vil et supplement som hovedregel skulle deles, hvorimod et substitut vil kunne udtages forlods.

En undersøgelse af ægtepars pensionsindbetalinger i 2002, som omfatter godt 1 million ægtepar, viser, at:

- Gifte mænd bidrager oftere (marginalt) til private kapitalpensionsordninger end gifte kvinder. 225.000 mænd mod 215.000 kvinder.
- Gifte mænd bidrager oftere til arbejdsgiver administrerede kapitalpensionsordninger end gifte kvinder. 345.000 mænd mod 305.000 kvinder.
- Gifte mænd bidrager betydeligt oftere til private livsvarige løbende ordninger end gifte kvinder. 190.000 mænd mod 120.000 kvinder.

Lovforslaget vil betyde, at private kapitalpensionsordninger kun skal deles i det omfang, de har karakter af et supplement til en arbejdsmarkedspensionsordning, hvor ordningerne i dag som hovedregel deles. Da mænd som beskrevet ovenfor bidrager mere til disse ordninger, vil dette isoleret set kunne trække i retning af en yderligere skæv fordeling af pensionsrettigheder, der dog afhænger af karakteren af ordningerne. Tilsvarende gælder – dog noget mere tydeligt – for arbejdsgiver administrerede kapitalpensionsordninger, idet den type ordninger går fra at skulle deles til ikke at skulle deles. I modsat retning trækker imidlertid, at private livsvarige løbende ordninger i dag som hovedregel ikke deles, hvilket ifølge lovforslaget vil ske i det omfang, der er tale om et supplement til en arbejdsmarkedspension. Dette vil isoleret set trække i retning af en mindre skævfordeling af pensionsrettighederne.

Den samlede effekt på fordelingen er dermed usikker.

6.1.2. Lovforslagets kompensationsmuligheder – Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes overvejelser

Lovforslagets muligheder for "fællesskabskompensation" og "rimelighedskompensation" indebærer, at der i forhold til udgangspunktet om forlods udtagelse af egne rimelige pensionsordninger kan ske en vis udligning af pensionsmæssige skævheder mellem ægtefæller.

Som et eksempel på "fællesskabskompensation" kan nævnes et tilfælde, hvor en ægtefælle har været fraværende fra arbejdsmarkedet i 3 år på grund af barsel. Her vil et pensionstab for den pågældende i denne

periode således kunne medføre, at den anden ægtefælle skal betale kompensation i forbindelse med skifte.

Dette må efter ministeriets opfattelse i forhold til de nugældende regler indebære en forbedring af retsstillingen for den pensionsmæssigt ringest stillede i sådanne situationer, idet fordelingseffekten derved vil blive mindre tilfældig. Den pensionsmæssige stilling vil således ikke afhænge af, hvilke typer pensionsordninger, ægtefællerne har hver især, men derimod være bundet op på en vurdering af, om der er årsagssammenhæng mellem ægtefællernes måde at indrette sig på og den heraf pensionsmæssigt ringere stilling for den ene ægtefælle.

Efter de gældende regler vil en ægtefælle, der har lidt et pensionstab på grund af ægtefællernes måde at indrette sig på under ægteskabet, ikke få nogen kompensation herfor, hvis den anden ægtefælle alene har en pensionsordning med løbende udbetaling. Omvendt vil ægtefællen, der har lidt et pensionstab, kunne få en andel af den anden ægtefælles kapitalpension, der overstiger pensionstabet.

Det samme kan siges om en situation, der som udgangspunkt vil være omfattet af den anden kompensationsmulighed i lovudkastet. Her kan således nævnes et tilfælde, hvor en ægtefælle under et langvarigt ægteskab (over 15 år) ikke har haft tilknytning til arbejdsmarkedet og som sådan ikke har en pensionsopsparing af betydning.

Et samlet skøn vil i et sådant tilfælde kunne føre til, at der skal betales kompensation, idet det vurderes, at ægtefællen ellers vil blive stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende.

På samme måde vurderer Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, at fordelingseffekten i sådanne tilfælde bliver mindre tilfældig. Efter den nugældende retstilstand ville der således skulle ske ligestilling af en kapitalpension tilhørende den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle, hvorimod denne ægtefælle ville kunne udtage en pensionsordning med løbende livsbetingede ydelser forlods.

Om kompensationsmulighederne skal ministeriet generelt bemærke, at der på længere sigt må forventes en pensionsituation, hvor arbejdsmarkedspensionsordninger finder endnu større udbredelse, og hvor en kontinuerlig indbetaling hertil dermed bliver mere almindeligt forekommende. Disse ordninger vil med lovforslaget kunne udtages forlods, hvilket som hovedregel også vil være tilfældet med den nuværende praksis. Udviklingen i pensionssituationen vil derfor efter ministeriets opfattelse betyde, at anvendelsen af udkastets forslag til en "rimelighedskompensation"

må forventes at aftage. Samtidig er der eksempler på større udbredelse af pensionsindbetaling under barsel, og en sådan udvikling vil tilsvarende indebære, at anvendelsen af forslaget om en "fællesskabskompensation" ligeledes må forventes at aftage.

7. Forholdet til EU-retten

Forslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

8. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Ægtefællepensionsudvalgets betænkning har været sendt til høring hos:

Finansministeriet, Personalestyrelsen, Justitsministeriet, Socialministeriet (herunder Ligestillingsafdelingen), Økonomi- og Erhvervsministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Skatteministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Økonomistyrelsen, Finanstilsynet, Retspræsidenten Retten i Ålborg, Præsidenten for Vestre Landsret, Præsidenten for Østre Landsret, Retspræsidenten Retten i Roskilde, Retspræsidenten Ret-

ten i Århus, Retspræsidenten Københavns Byret, Retspræsidenten Retten i Odense, Dommerfuldmægtigforeningen, Den Danske Dommerforening, Domsstolsstyrelsen, Advokatsamfundet, Danske Familieadvokater, Foreningen af Familieretsadvokater i Danmark (FAF), Foreningen af Offentlige Chefer i Statsamterne og Københavns Overpræsidium, Foreningen af Statsamtmand, Foreningen af Statsamtsjurister, Dansk Arbejdsgiverforening, Landsorganisationen i Danmark, Akademikernes Centralorganisation, Forsikring & Pension, Ledernes Hovedorganisation, ATP, Den danske aktuarforening, Lønmodtagernes Dyrtidsfond, Finansrådet, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Frederiksberg Kommune, Københavns Kommune, Kommunernes Landsforening, Amtrådsforeningen, Centralorganisationernes Fællesudvalg, Foreningen af Firmapensionskasser, Kommunale Tjenestemænd og Overenskomstansatte, Forbrugerrådet og Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger (SALA).

Samlet vurdering af lovforslagets konsekvenser

	Positive konsekvenser/mindre udgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og amtskommuner	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen af betydning	Ingen af betydning
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 (§§ 16 a - 16 h)

Det foreslås, at der i retsvirkningsloven indsættes bestemmelser, der indebærer en særskilt regulering af pensionsrettigheders behandling på skifte af fællesbo i tilfælde af en ægtefælles død eller i tilfælde af separation og skilsmisse.

Til § 16 a:

Efter bestemmelsen kan den længstlevende ægtefælle udtage sine egne pensionsrettigheder og lignende rettigheder forlods ved et skifte af fællesbo efter førstafdøde ægtefælles død. Dette gælder alle typer af pensionsrettigheder uanset art - herunder udbetalingsvilkår (éngangs-, rate- eller løbende udbetaling m.v.), om pensionsopsparingen er obligatorisk eller frivillig, privat individuel eller en arbejdsmarkedspensionsordning, en tjenestemandspension, ATP-ordning, indekskontrakt m.v.

Retten til forlods udtagelse på skifte efter førstafdøde ægtefælles død gælder også lignende rettigheder. Således vil også andre forsikringsrettigheder, der må antages at tjene pensionsformål, kunne holdes uden for bodelingen.

Den skattemæssige behandling er ikke afgørende for, om en ordning kan antages at tjene et pensionsformål og dermed udtages forlods. Forlodsudtagelsen gælder også pensionsordninger oprettet af udstationerede, der ikke beskattes i Danmark. Bl.a. på grund af skiftende skattemæssig behandling af forskellige former for aldersopsparing er der oprettet en lang række forskellige ordninger, f.eks. privattegnede livsforsikringer med opsparing, der ikke er omfattet af pensionsbeskatningslovens afsnit 1, og hvis præmier ikke kan fradrages i den skattepligtige indkomst. Disse forsikringsordninger adskiller sig ikke så væsentligt fra privattegnede kapitalpensionsforsikringsordninger og –opsparingsordninger eller fra indekskontrakter, at de ikke bør udtages forlods af den længstlevende ægtefælle. De var før skattereformen fra 1987 en almindelig aldersopsparingsform for blandt andet ægtefæller, der ikke var berettigede til at oprette pensionsordninger, fordi de pågældende ikke havde et ansættelsesforhold, og ordningerne tjener som udgangspunkt også aldersforsørgelsesformål såvel som livsforsikringsformål. Det er dog en betingelse for, at ordningen kan være omfattet af forlodsudtagelsen, at ordningen er oprettet i et forsikringsselskab, pengeinstitut eller lignende, at ordningen er knyttet til længstlevendes liv og alder, at der er aftalt et tidligste tidspunkt for udbetalingen, der svarer til pensionsalderen for længstlevendes erhverv, og at der som begunstiget i ordningen er indsat en af de af pensionsbeskatningslovens § 5, stk. 2, nævnte personer eller dødsboet.

Det beror på en konkret vurdering, om en ordning kan sidestilles med en pensionsordning med den virkning, at længstlevende kan udtage ordningen forlods på skifte med førstafdødes arvinger. Almindeligvis er pensionsordninger både uoverdragelige og fritaget for kreditorforfølgning. Disse kriterier er dog ikke i sig selv afgørende. Rent faktisk kan flere pensionsordninger realiseres, selv om dette normalt medfører beskatning. Er en ordning stillet som sikkerhed eller lignende, vil gælden på det underliggende forhold inden for ordningens værdi skulle belaste forlodsudtagelsen.

Retten til forlodsudtagelse omfatter efter *stk. 2*, også beløb fra længstlevendes kapitalpensionsrettigheder – herunder fra lignende kapitalordninger – eller supplerende engangsydelser, der er kommet til ube-

taling. Det er dog en betingelse, at beløbene ikke må anses for at være forbrugt.

Derimod indgår udbetalte løbende livsbetingede ydelser eller allerede foretagne ratepensionsudbetalinger som almindelig formue på skifte. Fremtidige udbetalinger i henhold til sådanne ordninger kan den længstlevende ægtefælle derimod udtage forlods af boet efter *stk. 1*.

Kan en allerede udbetalt pension holdes uden for bodelingen, vil retten til forlods udtagelse også gælde surrogater, f.eks. værdipapirer eller fast ejendom, der er erhvervet for pensionsudbetalingen. Det samme gælder for renter af pensionsudbetalingen, og hvad der træder i stedet for disse. Derimod kan pensionsudbetalinger, surrogater eller renter ikke holdes uden for bodelingen, hvis beløbene må anses for at være forbrugt. Det er ikke et krav, at pensionsudbetalinger, renter eller hvad der træder i stedet for disse beløb, er holdt adskilt fra længstlevendes øvrige formue. Et beløb kan eksempelvis ikke anses som forbrugt, fordi det er anvendt til at indfri en prioritet i en fast ejendom. Bevisbyrden for, at pensionsudbetalingerne m.v. ikke må anses som forbrugt, påhviler den længstlevende ægtefælle.

Pensionsordninger, der er udbetalt i utide, og som derfor er beskattet efter reglen i pensionsbeskatningslovens § 28, kan ikke udtages forlods. Sådanne beløb har ved udbetalingen mistet deres karakter af pensionsopsparing. Beløb, der er overført til en anden pensionsordning, kan derimod ikke anses for at have mistet deres karakter af pensionsopsparing.

Efter lovforslagets § 1, nr. 2, kan retsvirkningslovens § 23, stk. 2, ikke anvendes på pensionsrettigheder. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Hvis længstlevende ægtefælle har anvendt uforholdsmæssig store fællesejemidler til erhvervelse eller forbedring af pensionsrettigheder og lignende rettigheder, der kan udtages forlods på dødsboskifte, kan der være tale om misbrug efter retsvirkningslovens § 23, stk. 1. I sådanne tilfælde kan førstafdøde ægtefælles arvinger forlange vederlag for det på ordningerne for meget indbetalt. Tilsvarende kan længstlevende i visse situationer forlange vederlagskrav, hvis førstafdøde har indbetalt uforholdsmæssigt store beløb på sine pensionsrettigheder. Det må imidlertid ved afgørelsen af, om et sådant krav skal imødekommes, bero på, i hvilket omfang længstlevende er sikret ved disse indbetalinger.

Til § 16 b:

Efter *stk. 1*, udtager ægtefællerne egne rimelige pensionsrettigheder forlods ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring.

Bestemmelsen omfatter alle typer af pensionsrettigheder. Om dette henvises til bemærkningerne til § 16 a.

Forlodsudtagelsen omfatter dog ikke de pensionslignende rettigheder, som i § 16 a foreslås omfattet af længstlevende ægtefælles ret til forlodsudtagelse på dødsboskifte. Værdien af disse rettigheder indgår således i delingen af fællesboet.

I *stk. 3*, er det præciseret, at i det omfang en ægtefælle af fællesejemidler har oparbejdet pensionsrettigheder, der overstiger, hvad der må anses for rimelige ordninger, skal værdien af den del af pensionsrettighederne, der overstiger det rimelige, indgå i delingen af fællesboet mellem ægtefællerne. Det gælder dog ikke, hvis ægteskabet har været af kortere varighed. Se herom § 16 c og bemærkningerne til denne bestemmelse. Reglen om deling af "for store" pensionsindbetalinger gælder for indbetalinger på alle typer af pensionsrettigheder.

Alle sædvanlige arbejdsmarkedspensioner er rimelige. Ordninger aftalt mellem arbejdsmarkedets parter, f.eks. aftalt ved overenskomst, lokal overenskomst eller fastlagt ved firmaaftale, må anses som udtryk for det pensionsopsparingsniveau, der er almindeligt accepteret som svarende til de pågældendes uddannelses- eller arbejdsmæssige situation. Ægtefæller, der ikke er omfattet af en pensionsordning som led i ansættelsen, kan ligeledes indbetale tilsvarende regelmæssige pensionsbidrag, herunder til en kapital- eller ratepension. Også pensionsordninger for mindre grupper, der har et kortere eller anderledes opsparingsforløb end sædvanligt, som f.eks. piloter, balletdansere, sangere og lignende, falder ind under begrebet rimelige pensionsrettigheder, hvis ordningen må anses for rimelig i forhold til den pågældende ægtefælles økonomiske situation og forventede pensioneringstidspunkt. Selvstændige erhvervsdrivende vil ofte have et andet pensionsopsparingsforløb end lønmodtagere. Ved vurderingen af, om en pensionsordning for en selvstændig erhvervsdrivende kan holdes uden for bodelingen, må der lægges vægt på, om ordningen må anses for rimelig ud fra virksomhedens økonomiske forhold.

Som udgangspunkt vil indbetalinger til en pensionsordning, der er større end de på et givet tidspunkt sædvanlige arbejdsmarkedspensionsindbetalinger inden for det pågældende område, eller hvad der svarer

hertil, ikke kunne holdes uden for bodelingen. Ved vurderingen af, om en pensionsordning må anses for rimelig, må der ud over den pågældende ægtefælles egen situation og indtjeningsforhold også lægges vægt på ægtefællernes samlede situation. Pensionsindbetalinger udover en sædvanlig arbejdsmarkedspension, som har til formål at bringe den i pensionsmæssig henseende ringest stillede ægtefælle op på niveau med den anden ægtefælle, vil derfor som udgangspunkt skulle anses som en del af en rimelig pensionsordning, hvis ægtefællernes økonomiske forhold i øvrigt tilsiger en sådan ekstra opsparing.

Andre pensionsindbetalinger – ud over de på indbetalingstidspunktet sædvanlige arbejdsmarkedspensionsbidrag eller tilsvarende indbetalinger – vil derimod som udgangspunkt falde uden for det rimelige, særlig i de situationer, hvor kun den ene foretager en ekstra pensionsopsparing. Derved tages bl.a. højde for, at opsparingen af skattemæssige grunde foretages alene hos den ene af ægtefællerne. Foretager begge ægtefæller ekstra pensionsindbetalinger, vil lighedelsprincippet for disse ekstra indbetalinger føre til, at kun differencen i den yderligere opsparing bliver delt.

Selv om en pensionsordning anses for rimelig og derfor kan udtages forlods af fællesboet, kan en ægtefælle blive pålagt at betale et beløb til den anden ægtefælle efter reglerne i § 16 d om fællesskabskompensation og § 16 e om rimelighedskompensation.

Endvidere kan bestemmelsen i ægteskabslovens § 56 finde anvendelse i de tilfælde, hvor en ægtefælle ved skifte i tilfælde af separation, skilsmisse eller bosondring stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende, fordi den anden ægtefælle har særeje og/eller rettigheder, som ikke indgår i bodelingen.

Retten til forlods udtagelse omfatter efter *stk. 2*, også kapitalpensionsopsparings- og kapitalpensionsforsikringsrettigheder samt supplerende engangsydelser, der er kommet til udbetaling. Det er dog en betingelse, at beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Bestemmelsen svarer til den længstlevende ægtefælles adgang til forlods at udtage sådanne beløb under skifte af dødsboet. Der henvises til § 16 a, *stk. 2*, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Efter *stk. 3*, indgår værdien af pensionsrettigheder, der ikke kan udtages forlods, i delingen af fællesboet. Dette gælder f.eks. pensionsrettigheder, der ikke er rimelige, og udbetalte beløb fra ratepensioner og fra løbende livsbetinglyede pensionsrettigheder. Om den nærmere behandling på skifte af disse rettigheder henvises til § 16 g om udtagelsespligt m.v. og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 16 c:

Har ægteskabet været af kortere varighed, udtages alle pensionsrettigheder forlods. Et ægteskab må som udgangspunkt anses for korterevarende, hvis det har været i mindre end 5 år. Der skal ved opgørelsen af ægteskabets varighed normalt ikke tages hensyn til et forudgående samliv. Der kan dog forekomme situationer, hvor det vil være rimeligt også at lægge vægt på et forudgående samliv med økonomisk fællesskab af nogen længde.

Bestemmelsen omfatter alle typer af pensionsrettigheder uanset art. Der henvises til § 16 b, stk. 1, og bemærkningerne hertil. Ligesom § 16 b, stk. 1, omfatter forlodsudtagelsen ikke de pensionslignende rettigheder, som i § 16 a foreslås omfattet af længstlevende ægtefælles ret til forlodsudtagelse på dødsboskifte. Der henvises til bemærkningerne til denne bestemmelse.

Også pensionsordninger, der ikke kan karakteriseres som "rimelige" i § 16 b, stk. 1's forstand, kan udtages forlods, hvis ægteskabet har været af kortere varighed.

Har en af ægtefællerne foretaget uforholdsmæssigt store indbetalinger, kan den anden ægtefælle imidlertid forlange vederlag herfor efter misbrugsreglen i retsvirkningslovens § 23, stk. 1. Ved afgørelsen af, om der foreligger misbrug, skal der særlig lægges vægt på størrelsen af indbetalingerne, og om disse fraviger ægtefællens sædvanlige indbetalingsmønster. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en ægtefælle tegner en privat livrente med et større engangsindskud, selv om ægtefællen ikke tidligere har foretaget sådanne indskud. Det bør også indgå i vurderingen, om indskuddet er foretaget på et tidspunkt, hvor separationen eller skilsmisken var nært forestående. At der er tale om et engangsindskud, som ægtefællen ikke tidligere har foretaget, vil dog ikke i alle tilfælde betyde, at der er tale om en illoyal disposition, der kan danne grundlag for et vederlagskrav. Der kan f.eks. være tale om en sædvanlig disposition i forbindelse med etablering af en pensionsordning for en selvstændig erhvervsdrivende.

Selv om alle pensionsordninger udtages forlods i korterevarende ægteskaber, kan en ægtefælle efter omstændighederne blive pålagt at betale et beløb til den anden ægtefælle efter reglerne i § 16 d om fællesskabskompensation.

Til § 16 d:

Bestemmelsen omfatter den såkaldte "fællesskabskompensation".

Har en ægtefælle under ægteskabet foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, fordi vedkommende har haft barsels- eller børnepasningsorlov, eller fordi vedkommende har været hjemmearbejdende eller været på deltid for at kunne passe børn, kan den anden ægtefælle blive pålagt at betale et beløb til den pågældende som kompensation for den manglende pensionsindbetaling. Det samme gælder, hvis en ægtefælle på grund af den anden ægtefælles arbejde i udlandet eller arbejdsskift i et eller andet omfang har måttet stille sin arbejdsmarkedstilknytning i bero. Der vil også kunne kræves kompensation i situationer, hvor en ægtefælles arbejdsituation har gjort det ønskeligt, at den anden ægtefælle helt eller delvist har været uden for arbejdsmarkedet.

Manglende pensionsopsparing, der skyldes fravær fra arbejdsmarkedet på grund af sygdom eller arbejdsløshed m.v., kan derimod ikke begrunde kompensation efter denne bestemmelse. Om eventuel kompensation i sådanne tilfælde henvises til § 16 e og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Kompensationsreglen finder også anvendelse ved korterevarende ægteskaber. Spørgsmålet om kompensation vil dog kun sjældent blive aktuelt i sådanne ægteskaber, idet adgangen til kompensation ikke forudsættes anvendt på mindre pensionstab, jf. bemærkningerne nedenfor til stk. 2.

Opgørelsen af kompensationsbeløbet tager udgangspunkt i det beløb, ægtefællen ville have opsparet i pension, hvis den pågældende ikke havde været på deltid, haft orlov eller været hjemmearbejdende. Har en ægtefælle f.eks. været på deltid i 10 år, vil kompensationen som udgangspunkt svare til nettoværdien af forskellen mellem det, ægtefællen rent faktisk har opsparet i pension, og det der ville være opsparet, hvis vedkommende havde arbejdet på fuld tid. Arbejdsgivers eventuelle pensionsbidrag indgår i denne beregning.

Hvis ægtefællen har været hjemmearbejdende, må der foretages et skøn over den pensionsopsparing, som den pågældende ville have foretaget, hvis vedkommende havde været på arbejdsmarkedet.

Det beløb, der skal betales i kompensation, kan efter *stk. 2* højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af midler fra fælles-ejet. Har en ægtefælle f.eks. i en periode været hjemmearbejdende for at passe familiens børn, men alligevel samlet set under ægteskabet sparet mere op end

den anden ægtefælle, kan ægtefællen ikke få kompensation for den manglende pensionsopsparing.

Ved beregning af beløbet er det pensionsopsparingen under ægteskabet foretaget af fællesejemidler, der er afgørende. Det er derimod uden betydning, om den eller de pensionsordninger, der indbetales til, er fælleseje eller særeje, medmindre ægtefællerne ved ægtepagt har aftalt, at særejet også omfatter fremtidige indbetalinger. Der henvises til § 16 h, stk. 1, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Bestemmelsen om fællesskabskompensation indebærer ikke, at enhver mindre forskel mellem ægtefællernes pensionsindbetalinger under ægteskabet skal udlignes. Den manglende pensionsopsparing skal svare til op mod to års pensionsindbetalinger for en fuldtidsforsikret, før der opstår spørgsmål om at betale kompensation.

Kompensationsbestemmelsen er en erstatningslignende regel. Det er derfor som udgangspunkt uden betydning, hvordan ægtefællerne i øvrigt er stillet pensions- eller formuemæssigt. Der kan dog forekomme situationer, hvor ægtefællernes øvrige pensionsmæssige og økonomiske forhold er af en sådan karakter, at det ikke vil være rimeligt at pålægge en ægtefælle at betale kompensation til den anden ægtefælle.

Der bør normalt ikke ydes kompensation i videre omfang, end at den kompensationsberettigede ægtefælles samlede pension værdimæssigt bringes på niveau med den kompensationsbetalende ægtefælles samlede pension. Er en ægtefælle insolvent, skal den heller ikke betale kompensation til den anden ægtefælle, jf. princippet i fællesboskiftelovens § 68, stk. 1. Ved bedømmelsen af solvensen skal pensionsordningens nettoværdi medregnes.

Til § 16 e:

Bestemmelsen omfatter den såkaldte "rimeligheds-kompensation".

Bestemmelsen har til formål at forhindre, at en ægtefælle, der enten slet ikke har en pensionsordning eller kun har en beskeden pensionsordning, efter et længerevarende ægteskab bliver stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, fordi den anden ægtefælle har pensionsrettigheder, der vil kunne udtages forlods ved skifte af fællesboet.

Kriteriet i bestemmelsen er et andet end i ægteskabslovens i § 56, hvor det er en betingelse for kompensation, at ægtefællen ellers vil blive stillet "urimeligt ringe i økonomisk henseende". Det er tilstrækkeligt til at opnå kompensation, at en ægtefælle ellers vil blive stillet "urimeligt i pensionsmæssig henseende",

idet reglen således skal kompensere for, at rimelige pensionsværdier undtages fra delingen mellem ægtefællerne, uden at ægtefællerne ved ægtepagt selv har aftalt dette.

Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at ægteskabet har været af længere varighed. Dette vil normalt være tilfældet, når ægteskabet har været 15 år eller længere. Der kan ved vurderingen heraf også tages hensyn til et forudgående ægteskabslignende samliv med økonomisk fællesskab.

Der skal herudover være stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder. For at vurdere, om dette er tilfældet, er det nødvendigt at sammenligne pensionsværdierne både på skiftetidspunktet og på ægtefællernes sædvanlige pensioneringstidspunkter. Herved tages der bl.a. højde for en eventuel aldersforskel mellem ægtefællerne. Værdien af en pensionsrettighed på tidspunktet for pensioneringen vil normalt fremgå af de årlige udsendte pensionstilsagn.

Da formålet med pensioner er den løbende forsørgelse, vil kapitalpensioner ved sammenligningen mellem værdierne af ægtefællernes pensionsordninger skønmæssigt skulle omregnes til løbende udbetalinger. Ved løbende livsbetingede pensionsrettigheder er det alderspensionstilsagnet, der er afgørende for sammenligningen. Andre ydelser i form af invaliditetsydelser, børnepension m.v. er ikke relevante ved sammenligningen af ægtefællernes pensionsmæssige stilling.

Selv om der ofte vil være en vis forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder, vil denne ikke altid kunne karakteriseres som stor.

I dag vil en årlig forskel i de løbende udbetalinger på op til ca. 50.000 kr. mellem ægtefællernes to pensionsordninger fremskrevet til det sædvanlige pensioneringstidspunkt normalt ikke kunne anses for stor. Kompensation vil derfor normalt ikke blive givet, hvis der ikke er en forskel på ca. 50.000 kr., ligesom der heller ikke skal kompenseres i videre omfang, end at der altid er en forskel på ca. 50.000 kr. i de årlige løbende udbetalinger. Grænsen er ikke absolut og vil også med tiden skulle tilpasses. Ved vurderingen af værdierne af ægtefællernes pensionsordninger ses bort fra folkepension og andre ydelser fra det offentlige.

Betalingen af et beløb til en ægtefælle skal sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende. Et kompensationsbeløb bør således ikke bringe en ægtefælles pensionsrettigheder over, hvad der svarer til den til enhver tid gældende årlige pension som en faglært tjenestemand med fuld pensionsalder, der

fratræder på grund af alder ved det 62. år ville kunne opnå ved sit 65. år, altså fra det tidspunkt, hvor den pågældende yderligere kan få folkepension. Har den pensionsmæssigt dårligst stillede ægtefælle – bortset fra folkepension m.v. – således en pensionsrettighed, der ved et sædvanligt indbetalingsforløb frem til den normale pensionsalder årligt udgør ca. 135.000 kr., kan den pågældende ægtefælle i almindelighed ikke anses for at være urimeligt stillet i pensionsmæssig henseende. Et kompensationsbeløb bør heller ikke bringe en ægtefælles pensionsrettigheder over, hvad der svarer til ca. 135.000 kr. årligt. Dette udgangspunkt for vurderingen er ikke absolut og vil til enhver tid skulle tilpasses.

Efter *stk. 2*, skal der ved afgørelsen af, om en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

Ejer den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælle særemidler, der kompenserer for den pågældendes pensionsmæssige ringe stilling, bør ægtefællen ikke have noget beløb fra den anden ægtefælle, selv om der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder. Derimod er det uden betydning for vurderingen af den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælles forhold, om den anden ægtefælle har et større særeje. I denne situation vil der eventuelt kunne ydes et beløb efter ægteskabslovens § 56.

Den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælle bør heller ikke have noget beløb, hvis den pågældende i forbindelse med skiftet modtager en betydelig boslod fra den anden ægtefælle, herunder en andel af den anden ægtefælles pensionsordning, der ikke kan udtages forlods, eller hvis den pågældende modtager kompensation i medfør af lovforslagets § 16 d, der i tilstrækkeligt omfang kompenserer for dennes pensionsmæssige ringe stilling.

Har den ene ægtefælle placeret stort set hele sin opsparing i pensionsrettigheder, mens den anden ægtefælle har en ikke ubetydelig anden opsparing (men en ringe pensionsopsparing), kan det indgå i rimelighedsvurderingen, at den pensionsmæssigt ringest stillede ægtefælle i forbindelse med skiftet skal dele hele sin opsparing med den pensionsmæssigt bedst stillede ægtefælle.

Det vil ligeledes kunne indgå i vurderingen af, om en ægtefælle er stillet urimeligt i pensionsmæssig henseende, om den pågældende er berettiget til ægtefællebidrag og ægtefællepension uden tidsbegrænsning.

Størrelsen af det beløb, en ægtefælle skal betale, for at den anden ægtefælle ikke bliver stillet urimeligt pensionsmæssigt, fastsættes skønmæssigt. I vurderingen indgår udover de oven for omtalte forhold vedrørende ægtefællernes formueforhold og ægteskabets varighed, også omstændighederne i øvrigt. Der kan f.eks. lægges vægt på ægtefællernes alder, deres helbredsforhold og arbejdsevne. Beløbet, der skal betales, bør normalt ikke være større, end at det svarer til ca. 25 % af forskellen mellem værdien af hver af ægtefællernes pensionsopsparing under ægteskabet. Anvendelsen af dette maksimum vil som udgangspunkt forudsætte, at ægteskabet har været noget længere end 15 år, og at ægtefællen med den mindste pension stort set ikke har andet end sin folkepension. Hertil kommer, at beløbet i almindelighed ikke bør bringe den pågældende ægtefælles samlede pensionsniveau (bortset fra folkepension m.v.) over ca. 135.000 kr. årligt i løbende udbetalinger, og at forskellen mellem ægtefællernes løbende pensionsudbetalinger også efter kompensationen kan være op til 50.000 kr.

De foreslåede principper for kompensation indebærer normalt, at en ægtefælle ikke kan få mere i kompensation, end at vedkommende samlet set bliver bragt på det niveau, som den pågældende ægtefælle ville kunne påregne, såfremt vedkommende havde foretaget de for sit erhverv sædvanlige pensionsindbetalinger under ægteskabet. Dette betyder f.eks., at en hjemmehjælper eksempelvis maksimalt kan nå op på en hjemmehjælperens normale pensionsniveau, selv om vedkommende er gift med en ægtefælle, der er langt bedre stillet pensionsmæssigt.

Har en ældre ægtefælle altid været hjemmearbejdende eller haft en meget ringe eller skiftende tilknytning til arbejdsmarkedet, skal kompensationen på samme måde som for en ufaglært som udgangspunkt begrænses til et beløb, der ikke overstiger en ufaglærts pensionsindbetalinger under ægteskabet i de perioder, hvor der ikke er indbetalt til en pensionsordning.

Ligesom efter fællesskabskompensationsreglen i lovudkastets § 16 d vil en ægtefælle, der er insolvent, ikke skulle betale et beløb til den anden ægtefælle, jf. princippet i fællesboskiftelovens § 68, stk. 1. Der henvises til bemærkningerne til § 16 d.

Til § 16 f:

Hvis der skal betales et beløb efter lovudkastets § 16 d om fællesskabskompensation eller § 16 e for at sikre, at en ægtefælle ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig henseende, eller hvis der skal ske deling af værdien af den del af en pensionsrettighed, der overstiger, hvad der må anses for rimelig, har ejeren af

pensionsrettigheden ret til at udtage hele sin pensionsordning, jf. fællesboskiftelovens § 70 a, mod at betale den anden ægtefælle vedkommendes andel kontant, eller ved at beløbet afregnes som led i fællesboets deling (skævdeling). Ejerægteskabet har efter forslaget pligt til at udtage sin(e) pensionsrettighed(er) på skiftet, medmindre ordningen/ordningerne kan ophæves. Der henvises til § 16 g.

I nogle tilfælde vil det ikke være muligt for en ægtefælle at opnå kompensation gennem bodelingen, fordi der ikke er tilstrækkelige øvrige aktiver i boet. Ejerægteskabet kan også være i en situation, hvor vedkommende for at kunne betale den anden ægtefælle vil være nødt til at sælge fast ejendom eller løsøre, der er nødvendigt for at opretholde den pågældendes erhverv, eller vil blive afskåret fra at bevare eller erhverve en passende bolig.

Det foreslås derfor i § 16 f, stk. 2, nr. 1, at skifteretten i disse tilfælde kan bestemme, at beløbet skal afdrages over en kort årrække mod passende sikkerhedsstillelse og forrentning. En afdragsordning bør normalt ikke strække sig over mere end 5 år. I tilfælde, hvor en afdragsordning på 5 år vil være urimelig – f.eks. på grund af modtagerens helbredsforhold – bør der fastsættes en kortere afdragsordning.

Hvis en afdragsvis betaling ikke er mulig, fordi der ikke kan stilles tilstrækkelig sikkerhed, eller fordi beløbet ikke kan afdrages over en kort årrække, kan skifteretten bestemme, at ægtefællen i stedet skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed, jf. § 16 f, stk. 2, nr. 2.

Har en ægtefælle flere pensionsrettigheder, er det i § 16 f, stk. 3, fastlagt, at andelen først gives af ægtefællens kapitalpension. Har ægtefællen ikke en kapitalpension, gives andelen af ægtefællens ratepension. Har ægtefællen ikke en ratepension, gives andelen af en pension med løbende livsbetingede ydelser. Hvis der både er en privattegnet og en arbejdsmarkedsrelateret ordning med samme udbetalingsmønster, forudsættes det, at den privattegnede ordning anvendes først.

Kapital- eller ratepensioner udlægges, jf. § 16 f, stk. 4, ved en egentlig deling af ordningen. Der kan således ikke ske deling i form af en uigenkaldelig begunstigelse af ægtefællen, idet en begunstigelsesindsættelse bortfalder ved den begunstigedes død.

Skal andelen gives af en pension med løbende livsbetingede ydelser, fordi der ikke er andre muligheder, skal dette ske i overensstemmelse med pensionsinstituttets generelle bestemmelser herom.

Værdien af den ret, der tilbydes ægtefællen, skal altid svare til kompensationsbeløbet.

Ønsker ægtefællerne selv, uden at skifte indledes ved skifteretten, at indgå aftale om boets deling, herunder om at den ene ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, kan pensionsinstituttet, jf. § 16 f, stk. 6, kræve, at ægtefællerne erklærer, at betingelserne i §§ 16 d, 16 e og 16 f, stk. 2 og 3, samt 16 g, er opfyldt. Det betyder, at ægtefællerne ikke uden pensionsinstituttets samtykke er berettiget til at fravige prioriteringsrækkefølgen i stk. 2 og 3, eller fastsætte det beløb, der skal deles efter § 16 b, stk. 3, eller det beløb, der skal betales efter §§ 16 d og 16 e, til et større beløb, end hvad der følger af reglerne.

Er begge ægtefæller og pensionsinstituttet enige om en delingsordning, er der ikke noget til hinder for, at ægtefællerne kan indgå aftale herom, der fraviger betingelsen i § 16 f, stk. 2-4. Ægtefællerne kan således med pensionsinstituttets samtykke aftale deling af en ratepension, selv om der findes en kapitalpension. De kan også aftale, at en ægtefælle indsættes som begunstiget i en kapitalpension, i stedet for at kapitalpensionen deles. Der henvises til lovforslagets § 16 f, stk. 5.

Pensionsinstituttet kan efter § 16 f, stk. 7, kræve, at ægtefællerne betaler administrationsomkostningerne ved, at en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed. Fordelingen af omkostningerne mellem ægtefællerne følger de almindelige formueretlige regler.

Til § 16 g:

Ejerægteskabet har efter § 16 g, stk. 1, pligt til at udtage sin(e) pensionsrettighed(er) på skiftet, medmindre ordningen/ordningerne kan ophæves. Den anden ægtefælle vil i stedet blive kompenseret ved en skævdeling af fællesboet.

Bestemmelserne i § 16 f, stk. 2-7, finder tilsvarende anvendelse, jf. § 16 g, stk. 2. Der henvises til bemærkningerne til disse bestemmelser.

Til § 16 h:

Da alle rimelige pensionsrettigheder fremover vil kunne udtages forlods under skifte af fællesboet, vil det normalt ikke være nødvendigt at oprette ægtepagt om særeje omfattende pensionsordninger.

Ønsker ægtefællerne imidlertid at undgå reglerne om kompensation i lovforslagets §§ 16 d og 16 e eller om deling af værdien af pensionsordninger, der overstiger det rimelige, kan de ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje. Ægtefællerne kan aftale, at ikke blot allerede foretagne indbetalinger skal være særeje, men som noget nyt kan ægtefællerne

F. t. l. vedr. ægteskabets retsvirkninger m.v.

også aftale, at fremtidige indbetalinger på en pensionsordning skal være særeje. Aftaler ægtefællerne, at "pensionsrettigheden skal være særeje", vil dette som udgangspunkt også omfatte fremtidige indbetalinger.

Såfremt en ægtefælle af fællesejemidler foretager uforholdsmæssige store indbetalinger på en pensionsordning, der er gjort til særeje, vil sådanne indbetalinger kunne være omfattet af retsvirkningslovens § 23, stk. 1, om misbrug. Derimod vil bestemmelsen i § 23, stk. 2, ikke kunne finde anvendelse. Der henvises til bemærkningerne nedenfor til nr. 2.

Ægteskabslovens § 56 kan – såfremt betingelserne i øvrigt er opfyldt – finde anvendelse på pensionsordninger, der er særeje.

Efter lovforslaget vil værdien af rimelige kapital- og ratepensioner i modsætning til i dag kunne udtages forlods ved skiftet. Ønsker ægtefæller, at sådanne pensionsordninger fortsat skal indgå i delingen af fællesboet, kan de i medfør af forslagets *stk. 2*, ved ægtepagt aftale dette.

Reglerne om udtagelsespligt, betaling m.v. i forslagets §§ 16 f, stk. 2-7, og 16 g, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse, jf. herved *stk. 3*.

Til nr. 2 (§ 23 stk. 4)

Lovens § 23, stk. 2, om vederlagskrav i de tilfælde, hvor en ægtefælle anvender midler af fællesboet til forbedring af sit særeje eller af § 15, stk. 2-rettigheder (særlige personlige rettigheder) finder efter lovforslaget ikke anvendelse på indbetalinger til pensionsordninger.

Ændringen er en konsekvens af den selvstændige regulering af pensionsrettigheders behandling ved død, separation, skilsmisse og bosondring.

Til § 2

(Lov om skifte af fællesbo)

Til nr. 1 (§ 65, stk. 3)

Ændringen er en konsekvens af, at de kompensationskrav, der er omfattet af lovudkastets §§ 16 d og 16 e, er regler, der skal sikre en rimelig deling på skiftet. Kompensationskravene er derfor ikke aktiver og passiver i boet. Dette svarer til den ordning, der gælder for kompensationskrav i henhold til ægteskabslovens § 56, der heller ikke medtages i boopgørelsen.

Til § 3

(Lov om tjenestemandspension)

Til nr. 1 (Kapitel 9)

§ 28:

Forslaget indebærer en ordensmæssig harmonisering af tjenestemandspensionsloven til de regler, der i forslag til lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse samtidig foreslås fastsat om pensionsmæssige forhold i forbindelse med separation og skilsmisse.

§ 29:

Forslaget indebærer en ordensmæssig harmonisering af tjenestemandspensionsloven til de regler, der i § 1 om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger foreslås fastsat om pensionsmæssige forhold i forbindelse med separation og skilsmisse.

§ 30:

Af forslaget til ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger følger, at der i forbindelse med separation og skilsmisse under en række forudsætninger kan tilkendes den ene ægtefælle kompensation for forskel i ægtefællernes pensionsrettigheder. Kompensationen forudsættes normalt fastsat til et kontant beløb. Hvis dette beløb ikke kan udredes af andre midler i boet, kan det bestemmes, at beløbet skal ydes som en andel af den anden ægtefælles pensionsordning.

Det er forudsat, at det enkelte pensionsinstitut skal fastsætte regler om, hvordan delingen af pensionsordninger kan ske. Der henvises til udvalgets beskrivelse af værdiansættelse og deling af pensioner i kapitel 8, hvor der er peget på en række metoder, der enten kan opgøre forholdet mellem ægtefællerne definitivt på skilsmisse- eller separationstidspunktet eller tillægge den ene ægtefælle ret til en andel af den anden ægtefælles pension, når denne kommer til udbetaling (opsat deling).

Tjenestemandspension er en tilsagnspensionsordning, der ikke afdækkes i pensionskasse, forsikrings-selskab o.l. Udgiften afholdes på de årlige finanslove. Der opsamles ikke formue, der kan individualiseres på de enkelte pensionsberettigede tjenestemænd.

Deling af pension i forbindelse med separation og skilsmisse påtænkes at ske som opsat deling på pensioneringstidspunktet og ikke som en deling af pensionsretten på tidspunktet for separationen eller skilsmissen. Retten til en andel af pensionen for tjenestemandens (tidligere) ægtefælle følger tjenestemandens liv. Den aktualiseres som udgangspunkt ved tjeneste-

mandens pensionering og bortfalder ved tjenestemandens død. Ved pensionering med aktuel pension før det 60. år forudsættes pensionen delt fra det tidspunkt, hvor tjenestemanden fylder 65 år.

Der er behov for at fastsætte tekniske regler for konvertering af et fastsat kontant beløb på tidspunktet for separationen eller skilsmissen til en varigt løbende pensionsret og omregning heraf til en andel af den pensionsret, som tjenestemanden har optjent på pensioneringstidspunktet, idet pensionsret optjent efter skilsmissen ikke skal indgå i delingen. Det påtænkes tillige fastsat, at fratrædelsesgodtgørelse i henhold til tjenestemandspensionslovens § 25 ikke kan overføres for en tjenestemand, der skal dele sin pension med en frasepareret eller fraskilt ægtefælle.

Der er endvidere behov for at fastsætte nærmere regler om bortfald af delingen i tilfælde af den fraskilte ægtefælles død for tjenestemanden. I så fald er det forudsat, at den tidligere tjenestemand får den fulde pension, ligesom eventuel ægtefællepension til en senere ægtefællepensionsberettiget ægtefælle beregnes på grundlag af den fulde egenpension.

Der er endelig behov for administrative bestemmelser om notering m.v. af ret til deling af pensionen.

Til § 4

(Lov om vederlag og pension m.v. for ministre)

Til nr. 1 og 2 (§§ 6 og 7)

Ministre og disses ægtefæller er omfattet af pensionsregler, der i det væsentligste svarer til tjenestemandspensionslovens regler. Med ændringen sikres det, at samme regler om pensionsforhold ved separation og skilsmisse som for tjenestemænd også gennemføres for ministre og disses ægtefæller. Der henvises til bemærkningerne til § 3.

Til § 5

(Lov om pensionering af civilt personel m.v. i forsvaret)

Til nr. 1 (§ 2, stk. 2)

De af loven omfattede civilarbejdere og disses ægtefæller har ret til pension, der i det væsentligste svarer til pension efter tjenestemandspensionsloven. Med ændringen sikres det, at samme regler om pensions-

forhold ved separation og skilsmisse som for tjenestemænd også gennemføres for civilarbejdere og disses ægtefæller. Der henvises til bemærkningerne til § 3.

Til § 6

(Lov om pension til statens tjenestemænd m.v. i Grønland)

Til nr. 1 (Kapitel 7)

Ændringerne svarer til de foreslåede ændringer i tjenestemandspensionsloven og foretages for, at det nødvendige retsgrundlag er til stede, hvis den samlede lovgivning sættes i kraft på Færøerne og i Grønland, jf. § 8, og for at kunne finde anvendelse, hvis der træffes afgørelse om pensionsdeling i forbindelse med separation og skilsmisse i en sag, der behandles efter danske regler, og hvor en tjenestemand i Grønland er part. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til § 3.

Til § 7

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2007 med virkning for separationer og skilsmisser efter reglerne i §§ 32 – 36 i lov om ægteskabets indgåelse og opløsning og bosondring og dødsfald, der meddeles eller indtræder efter lovens ikrafttræden.

Ikrafttrædelsestidspunktet tager højde for, at pensionsinstitutionerne på deres generalforsamlinger m.v. skal have tid til at tilpasse deres vedtægter o.l. til de nye delingsregler. Ikrafttrædelsestidspunktet skal endvidere afspejle hensynet til, at ægtefæller skal have tid til at indgå ægtepagter om deling af rettigheder, der efter de nye regler – i modsætning til i dag – kan udtages forlods. Heroverfor skal tidspunktet afspejle hensynene til de ægtefæller, som efter de gældende regler skal ligedele deres pensionsrettigheder, mens deres ægtefæller udtager egne pensionsordninger forlods samt ægtefæller, der slet ingen pensionsordning har, mens deres ægtefæller udtager egne pensionsordninger forlods.

Til § 8

Det foreslås, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at loven ved kongelig anordning helt eller delvist kan sættes i kraft med de afvigelser, som de færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bilag 1

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

*Gældende formulering**Lovforslaget***§ 1.**

I lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbe-
kendtgørelse nr. 37 af 5. januar 1995, som ændret
ved § 4 i lov nr. 385 af 22. maj 1996, og som se-
nest ændret ved § 28 i lov nr. 542 af 24. juni
2005, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 16 indsættes som §§ 16 a-16 h:

»§ 16 a. Ved skifte efter en ægtefælles død ud-
tager den længstlevende ægtefælle egne pensi-
onsrettigheder og lignende rettigheder forlods af
fællesboet.

Stk. 2. Den længstlevende ægtefælle udtager
endvidere forlods beløb fra kapitalpensionsret-
tigheder eller fra lignende rettigheder samt sup-
plerende engangsydelser, der allerede er udbe-
talt, i det omfang beløbene ikke må anses for at
være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af
og surrogater for beløbene. Adgangen til forlods-
udtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalin-
gen har mistet deres karakter af pensionsopspar-
ing.

§ 16 b. Ved skifte i anledning af separation,
skilsmisse eller bosondring udtager ægtefællerne
egne rimelige pensionsrettigheder forlods af fæl-
lesboet.

Stk. 2. Ægtefællerne udtager endvidere forlods
beløb fra rimelige kapitalpensionsrettigheder el-
ler supplerende engangsydelser, der allerede er
udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for
at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af
og surrogater for beløbene. Adgangen til forlods-
udtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalin-
gen har mistet deres karakter af pensionsopspar-
ing.

Stk. 3. Værdien af øvrige pensionsrettigheder
indgår i delingen af fællesboet.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

§ 16 c. Har ægteskabet været af kortere varighed, udtager ægtefællerne alle pensionsrettigheder forlods af fællesboet.

Stk. 2. Ægtefællerne udtager endvidere forlods beløb fra kapitalpensionsrettigheder eller supplerende engangsydelser, der allerede er udbetalt, i det omfang beløbene ikke må anses for at være forbrugt. Tilsvarende gælder indtægter af og surrogater for beløbene. Adgangen til forlodsudtagelse gælder ikke beløb, der ved udbetalingen har mistet deres karakter af pensionsopsparing.

§ 16 d. Skifteretten kan ved skifte af fællesboet i anledning af separation, skilsmisse eller boson-dring bestemme, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle, hvis

- 1) sidstnævnte ægtefælle under ægteskabet har foretaget en mindre pensionsopsparing, end hvad der svarer til en rimelig pensionsordning for den pågældende, og
- 2) dette skyldes, at denne ægtefælle af hensyn til familien eller den anden ægtefælle helt eller delvist har været uden for arbejdsmarkedet, haft orlov eller har arbejdet på nedsat tid.

Stk. 2. Beløbet kan højst udgøre halvdelen af forskellen mellem værdien af den pensionsopsparing, hver af ægtefællerne har foretaget under ægteskabet af midler fra fællesboet.

§ 16 e. Skifteretten kan ved skifte af fællesboet i anledning af separation, skilsmisse eller boson-dring bestemme, at en ægtefælle skal betale et beløb til den anden ægtefælle for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt i pensionsmæssig hense-ende, hvis

- 1) ægteskabet har været af længere varighed, og
- 2) der er stor forskel i værdierne af ægtefællernes pensionsrettigheder.

Stk. 2. Ved afgørelsen skal der tages hensyn til ægteskabets varighed, ægtefællernes formueforhold og omstændighederne i øvrigt.

§ 16 f. Beløb, som en ægtefælle i medfør af §§ 16 d og 16 e skal betale til den anden ægtefælle, betales kontant.

*Gældende formulering**Lovforslaget*

Stk. 2. Kan en ægtefælle ikke betale beløbet kontant uden at sælge fast ejendom eller løsøre, der er nødvendigt for at opretholde den pågældendes erhverv, eller uden at blive afskåret fra at bevare eller erhverve en passende bolig, kan skifteretten, hvis forholdene taler for det, bestemme,

- 1) at beløbet skal afdrages over en kort årrække mod passende sikkerhedsstillelse og forrentning, eller hvis dette ikke er muligt,
- 2) at ægtefællen i stedet skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed.

Stk. 3. Skal en ægtefælle give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, gives andelen af ægtefællens kapitalpension, ratepension eller af en pension med løbende livsbetingede ydelser i denne rækkefølge.

Stk. 4. Skal en ægtefælle give den anden ægtefælle en andel af sin kapital- eller ratepension, skal dette ske ved en deling af pensionsrettigheden. Skal andelen gives af en pension med løbende livsbetingede ydelser, fastsætter pensionsinstituttet, hvordan dette kan ske.

Stk. 5. Stk. 2-4 kan fraviges ved aftale mellem ægtefællerne og pensionsinstituttet.

Stk. 6. Aftaler ægtefæller ved skifte af fællesboet, at en af dem skal give den anden ægtefælle en andel af sin pensionsrettighed, kan pensionsinstituttet kræve, at ægtefællerne erklærer, at betingelserne for at yde kompensation efter §§ 16 d og 16 e og for valg af delingsmetode efter § 16 f, stk. 2 og 3, er opfyldt.

Stk. 7. Pensionsinstituttet kan kræve, at administrationsomkostningerne ved, at en ægtefælle skal give den anden ægtefælle en andel af en pensionsrettighed, afholdes af ægtefællerne.

§ 16 g. I det omfang pensionsrettigheder ikke kan udtages forlods af fællesboet, skal ægtefæller udtage egne pensionsrettigheder, medmindre rettighederne kan ophæves.

Stk. 2. § 16 f, stk. 2-7, finder tilsvarende anvendelse på pensionsrettigheder efter stk. 1.

§ 16 h. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at en pensionsrettighed skal være særeje, jf. § 28. En sådan aftale kan også omfatte fremtidige indbetalinger på pensionsrettigheden.

Gældende formulering

§ 23. Såfremt en ægtefælle ved vanrøgt af sine økonomiske anliggender, ved misbrug af sin rådighed over fælleseje eller på anden uforsvarlig måde i væsentlig grad har formindsket den del af fællesboet, hvorover den pågældende råder, kan den anden ægtefælle forlange vederlag herfor af det beholdne fællesbo eller, hvis dette ikke er tilstrækkeligt, af den førstnævnte ægtefælles særeje for halvdelen af det manglende beløb. Den anden ægtefælles arvinger har ret til sådant vederlag af det beholdne fælleseje eller, hvis dette ikke er tilstrækkeligt, af den førstnævnte ægtefælles fuldstændige særeje for halvdelen af det manglende beløb.

Stk. 2. En ægtefælle har ligeledes ret til sådant vederlag, såfremt den anden ægtefælle har anvendt midler af fællesboet til erhvervelse eller forbedring af sit særeje eller af sådanne rettigheder som nævnt i § 15, stk. 2. En ægtefælles arvinger har ret til sådant vederlag, hvis den anden ægtefælle har anvendt midler af sit fælleseje eller af sit skilsmisssæreje til erhvervelse eller forbedring af sit fuldstændige særeje.

Stk. 3. Har en ægtefælle anvendt midler af sit særeje til bedste for sin bodel, har ægtefællen ret til vederlag herfor af bodelen. En ægtefælles arvinger har ret til sådant vederlag, hvis ægtefællen har anvendt midler af sit fuldstændige særeje til forbedring af sin bodel eller af sit skilsmisssæreje.

Lovforslaget

Stk. 2. Ægtefæller kan ved ægtepagt aftale, at værdien af en kapital- eller ratepensionsordning skal indgå i delingen af fællesboet ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosonddring.

Stk. 3. § 16 g, stk. 1, og § 16 f, stk. 2-7, finder tilsvarende anvendelse.«

2. I § 23 indsættes som stk. 4:

»*Stk. 4.* Stk. 2 finder ikke anvendelse på pensionsrettigheder efter §§ 16 a-16 c.«

§ 2.

I lov om skifte af fællesbo m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 725 af 23. oktober 1986, som ændret senest ved § 4 i lov nr. 447 af 9. juni 2004, foretages følgende ændring:

Gældende formulering

§ 65. Efter registrering og vurdering foretages opgørelse over hver ægtefælles bodel. Har en ægtefælle tillige særeje, bliver også dette at inddrage under skiftet i den udstrækning, det er nødvendigt til fyldestgørelse af de krav, der omhandles i § 23 i lov nr. 56 af 18. marts 1925 om ægteskabets retsvirkninger.

Stk. 2. Grundlaget for de i stk. 1 nævnte opgørelser er de aktiver og passiver, der hører til bodelene på tidspunktet for formuefællesskabets ophør, for bosondring dog tidspunktet for bosondringsbegæringens indgivelse. Hvis rigtigheden af den af en ægtefælle opgivne gæld bestrides af den anden ægtefælle, afgør skifteretten, om gældsposten kan tages i betragtning ved opgørelsen.

Stk. 3. Ved opgørelsen af bodelene medregnes ikke de krav mellem ægtefæller, som nævnes i §§ 26 og 56 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning. Krav på forfaldne underholdsbidrag medregnes ikke som aktiv i den berettigede ægtefælles bodel.

Kapitel 9 (Ophævet).

Lovforslaget

1. § 65, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Ved opgørelsen af bodelene medregnes ikke krav mellem ægtefæller efter §§ 26 og 56 i lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og §§ 16 d og 16 e i lov om ægteskabets retsvirkninger. Krav på forfaldne underholdsbidrag medregnes ikke som aktiv i den berettigede ægtefælles bodel.«

§ 3.

I lov om tjenestemandspension, jf. lovbekendtgørelse nr. 230 af 19. marts 2004, som ændret ved § 3 i lov nr. 527 af 24. juni 2005 og lov nr. 1150 af 7. december 2005, foretages følgende ændring:

1. Kapitel 9 affattes således:

»Kapitel 9

Pension i forbindelse med separation og skilsmisse

§ 28. Ret til ægtefællepension i henhold til kapitel 3, og § 24, stk. 4 og 6, bevares efter separation og skilsmisse efter lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

§ 29. Egenpension efter kapitel 2 og opsat pension efter § 24, stk. 1-3 og stk. 5, kan ved separation og skilsmisse deles mellem tjenestemanden og dennes ægtefælle efter lov om ægteskabets retsvirkninger.

Gældende formulering

Lovforslaget

§ 30. Finansministeren fastsætter regler om deling af pension m.v. i henhold til § 29, herunder om beregning af delingsforhold, notering af ret til deling, ophør af ret til deling m.v.«

§ 4.

I lov om vederlag og pension m.v. for ministre, jf. lovbekendtgørelse nr. 273 af 20. april 2004, foretages følgende ændringer:

§ 6. (Ophævet).

1. § 6 affattes således:

»§ 6. Efter separation og skilsmisse bevares ret til ægtefællepension i henhold til § 5 efter lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.«

§ 7. (Ophævet).

2. § 7 affattes således:

»§ 7. Egenpension i henhold til § 5 kan ved separation og skilsmisse deles mellem ministeren og dennes ægtefælle efter lov om ægteskabets retsvirkninger.

Stk. 2. Regler fastsat af finansministeren i medfør af § 30 i lov om tjenestemandspension finder tilsvarende anvendelse ved deling af pension i henhold til stk. 1.«

§ 5.

I lov om pensionering af civilt personel m.v. i forsvaret, jf. lovbekendtgørelse nr. 254 af 19. marts 2004, foretages følgende ændring:

§ 2. Personer, der omfattes af denne lov, er med de i § 3 fastsatte afvigelser berettigede til pension og efterindtægt efter tilsvarende regler, som gælder for tjenestemænd efter kapitel 2-8 samt §§ 40-44 i lov om tjenestemandspension.

Stk. 2. Ansættelsestid i stillinger, der omfattes af denne lov, regnes i henseende til pensionsalder lige med ansættelsestid i tjenestemandstilling.

1. § 2, *stk. 2*, affattes således:

»*Stk. 2.* Personer, der omfattes af denne lov, er med de i § 3 fastsatte afvigelser berettigede til pension og efterindtægt efter tilsvarende regler, som gælder for tjenestemænd efter kap. 2-9, samt §§ 40-44 i lov om tjenestemandspension.«

*Gældende formulering**Lovforslaget***§ 6.**

I lov om pension til statens tjenestemænd m.v. i Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 661 af 12. august 1993, som senest ændret ved lov nr. 527 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

Kapitel 7 (Ophævet).**1. Kapitel 7 affattes således:****»Kapitel 7***Pension i forbindelse med separation og skilsmisse*

§ 24. Ret til ægtefællepension i henhold til kapitel 2, og § 20, stk. 4 og 6, bevares efter separation og skilsmisse efter lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse.

Stk. 2. Egenpension efter kapitel 1 og opsat pension efter § 20, stk. 1-3 og stk. 5, kan ved separation og skilsmisse deles mellem tjenestemanden og dennes ægtefælle efter lov om ægteskabets retsvirkninger.

Stk. 3. Finansministeren fastsætter regler om deling af pension m.v. i henhold til stk. 2, herunder om beregning af delingsforhold, notering af ret til deling, ophør af ret til deling m.v.«

Til lovforslag nr. L 146. Skriftlig fremsættelse (26. januar 2006)

Ministeren for familie- og forbrugeranliggender (Lars Barfoed):

Herved tillader jeg mig for Folketinget at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om ægteskabets retsvirkninger og lov om skifte af fællesbo m.v.

(Lovforslag nr. L 146).

Lovforslaget indebærer en særskilt lovregulering af pensionsrettigheders behandling på ægtefælleskifte i tilfælde af en ægtefælles død eller i tilfælde af separation og skilsmisse. Lovforslaget bygger på betænkning nr. 1466/2005 fra Ægtefællepensionsudvalget, og der er også på baggrund af betænkningen samtidig fremsat forslag til lov om bevarelse af ret til ægtefællepension ved separation og skilsmisse (L 147).

Den nugældende retstilstand er fra mange sider blevet fremhævet som urimelig og har givet anledning til misforståelser. Med lovforslaget foretages en afklaring af retstilstanden.

Lovforslaget indebærer et udgangspunkt om, at ægtefæller på et ægtefælleskifte kan udtage deres egne pensionsordninger forlods – uden at dele med den anden ægtefælle eller dennes arvinger.

I tilfælde af dødsfald kan den efterlevende ægtefælle således undgå at dele egne pensionsrettigheder med den anden ægtefælles arvinger. Dette skal navnlig ses som en vægtning af hensynet til den efterlevende ægtefælles muligheder for at opretholde den samme levestandard, hvilket kan være vanskeligt, hvis der i betydeligt omfang skal afleveres formue til den førstafdøde ægtefælles arvinger.

I tilfælde af separation og skilsmisse kan ægtefæller som udgangspunkt også udtage egne pensionsordninger forlods. Der er tale om et klart og enkelt udgangspunkt, som skaber en ensartet behandling af pensionsordninger, uanset hvilken type, der er tale om. Med udgangspunktet fokuseres på pensionsformålet, da pension er tæt knyttet til og afpasset efter den enkelte ægtefælle (alderdomsforsørgelse). Lovforslaget indebærer imidlertid også en mindst lige så vigtig afvejning, hvor det centrale er hensynet til, at familien kan indrette sig, som den finder mest hensigtsmæssig uden tanke på, om det vil have pensionsmæssige konsekvenser for den enkelte. Dette hensyn har ført til forslag om, at ægtefæller kun forlods kan udtage rimelige pensionsordninger, og at der således i overensstemmelse med reglerne om formuefællesskab skal ske ligedeling af den del af en pensionsordning, der ikke kan betragtes som rimelig. Herudover indeholder lovforslaget to kompensationsmuligheder, der sikrer de pensionsmæssigt svagt stillede ægtefæller.

Lovforslaget indeholder således regler om deling af pensionsordninger, der ikke kan betragtes som rimelige samt regler om udbetaling af kompensation.

Endelig indeholder forslaget regler om ægtefællers muligheder for at aftale særeje for en pensionsordning samt deres muligheder for at aftale, at en kapital- eller ratepension fortsat skal deles mellem ægtefællerne, som det hidtil har været tilfældet.

Med disse bemærkninger indstiller jeg lovforslaget til Folketingets velvillige behandling.